

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Första Kammaren. N:o 21.

Lördagen den 2 april.

Kammaren sammanträdde kl. 1,30 e. m.

Justerades protokollet för den 26 nästlidne mars.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 35, till Konungen, angående ändring i instruktionen för taxeringsmyndigheterna.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 56.

Herr von Ehrenheim erhöll på begäran ordet och yttrade: Då kammarens ledamöter under de närmaste dagarna icke torde komma att i något plenum infinna sig så särdeles talrikt, tillåter jag mig hemställa, att kammaren behagade besluta, att detta betänkande uppföres å föredragningslistan till det plenum, som inträffar lördagen den 16 innevarande april.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden n:is 55 och 56.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 31 sistlidne mars och den 1 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af väckt fråga om skrivelse till Kongl. Maj:t angående ändring af instruktionen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 30 och 31 sistlidne månad bordlagda utlåtanden:

n:o 53, i anledning af kamrarnes återremiss af lagutskottets utlåtande n:o 20, i anledning af väckt motion angående åtgärder mot missbruk af vissa äldre aktiebolags rätt att inlösa egna aktier, och

n:o 54, i anledning af väckt motion om sådan ändring i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster m. fl. författningar, att prestval skola med slutna sedlar förrättas,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

*Om åtgärder
till främjande
af den svenska
sjöfarts-
näringen
m. m.*

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 30 och 31 nästlidne mars bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion i fråga om åtgärder till främjande af svenska alsters afsättning i utlandet och till höjande af den svenska sjöfartsnäringen.

Herr Leman: Sällan torde för Riksdagen hafva framlagts ett så sakrikt utlåtande som det nu föredragna, och jag tror, att icke blott Riksdagens ledamöter, utan hvar och en, som nitälskar för sjöfartens befrämjande, skall vara utskottet tacksam för den omsorgsfulla utredning, utskottet åstadkommit.

Ehuru äfven jag helt och hållet ansluter mig till klämman i utskottets utlåtande, kan jag dock icke i vissa detaljfrågor vara ense med utskottet, och jag skall därför tillåta mig att några få ögonblick taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för att till protokollet göra några smärre erinringar.

Utskottet yttrar å sid. 58 i betänkandet:

Utskottet har fäst sin uppmärksamhet äfven vid behovet af åtgärder för att underlätta tillförandet till rederirörelsen af nödiga kapital. Bildande af stora bolag är ett medel, rätt till in-teckning i fartyg ett annat. Att denna sistnämnda fråga förföll 1891, torde hafva berott hufvudsakligen på myndigheternas varsamhet, då de saknade fullständig utredning om åsigterna i sjöfartskretsar om detta rättsinstitutets behöflighet. Utskottet är i detta afseende lik-som i fråga om andra åtgärder för näringarnas höjande af den åsigt, att, äfven om ifrågasatta åtgärder icke skulle medföra all den nytta, som deraf förväntas, lagstiftningen åtminstone icke får undanhålla, utan bör öppna möjlighet för begagnande af desamma, naturligtvis under förutsättning att icke kraftigare motskäl kunna frambaras, hvilket i detta fall svårigen kan sägas vara händelsen.

Här hyser jag en något annan åsigt än utskottets. Vid 1883 års sjöfartsmöte hade jag i uppdrag att inleda den der diskuterade frågan om in-teckning i fartyg, och jag stälde mig redan då skep-tisk mot ett sådant institut. Under diskussionen uppträdde åtskil-liga talare, såväl idkare af sjöfarten som andra, för, andra mot saken. Sedermera har jag tagit ytterligare kännedom om institutet, och har jag kommit till det resultat, att detsamma skulle föga gagna rederinäringen och icke heller kunna verka fruktbringande för landets ekonomiska utveckling.

För att ett sådant institut skall medföra någon effekt, krävas först och främst genomgripande förändringar af sjölagen. Den stora massan af tysta förmånsrätter måste mycket inskränkas, liksom tiden, hvarunder dessa förmånsrätter existera. Enligt nu gällande lag har sålunda besättningen förmånsrätt i fartyg och frakt för innestående hyra under ett helt år. Jag skulle kunna anföra många exempel på huru denna förmånsrätt verkar, men jag skall icke besvära kammaren med mer än ett, som nyligen inträffat. Ett segelfartyg, som blifvit förpantadt för ett bodmerilån, kom till Göteborg med last och blef der utmätt och försäldt. Besättningens hyror befunnos då innestående för ett helt år, och köpeskillingen för fartyget, som icke hade något större värde, uppgick icke ens så högt, att, sedan besättningen fått ut sitt, bodmerilångifvaren kunde få betäckning för mera än en ringa del af sin fordran. Vidare skulle, om inteckning i fartyg medgäfves, erfordras ändring i vårt registreringsväsen.

Af de skäl, jag anført, ställer jag mig således för min del något tveksam med afseende å nyttan af detta institut.

Å sid. 56 yttrar utskottet:

»Orsakerna till de antyddade förhållandena är naturligen många och skiftande. En orsak är de dryga afgifter, som äro lagda på sjöfarten, utan att hafva sin motsvarighet i afseende å andra transportmedel. Sjöfarten tryckes af pålagor, icke blott sådana, som med nödvändighet krävas för upprätthållande af inrättningar, de der uteslutande afse dess nytta, utan ock sådana, som äfven tjena dels andra näringsgrenar, dels till och med för sjöfarten främmande statsförvaltningsändamål. Och när varor sjöledes ankomma och afgå, beskattas de af kommunerna med hamnavgifter, hvilka icke hafva sin motsvarighet, då gods ankommer eller afgår med jernväg eller landvägen.»

Men, mina herrar, låter icke ett sådant beskattningssystem försvara sig, då fråga är om en särskild art af transport, som kräver särskilda anordningar för sina behof? En kommun gör ganska stora uppoffringar för uppmuddringar, kajanläggningar o. s. v. och då är det väl rätt naturligt, att den söker taga gengäld för dessa särskilda kostnader. Jag ber att få erinra om, att under förra århundradet samt långt in på detta hamnumgälderna i en stor del af landet användes icke blott till sjöfartens befrämjande, utan till att bestrida aflöningar åt embets- och tjenstemän, underhåll af allmänna byggnader m. m., för hvilket ändamål de ingingo i kommunens gemensamma kassa. Sedan 1870-talet har emellertid strängt tillämpats, att hamnavgifterna icke få användas till annat än hamnväsendets befrämjande, och detta har haft den naturliga följden, att alla kommuner, som haft något större hamnväsen, nedsatt dessa afgifter till det minsta möjliga. Att helt och hållet borttaga hamnavgifterna, tror jag emellertid vara omöjligt.

Vidare yttrar utskottet å sid. 57:

»Såsom ledande principer vid detta arbete lära dock kunna uppställas, att sjöfartsnärningen, för inkomst hvaraf erlägges bevilling till staten liksom för annan rörelse, icke bör beläggas med afgifter

Om åtgärder till främjande af den svenska sjöfartsnärningen m. m.
(Forts.)

Om åtgärder
till främjande
af den svenska
sjöfarts-
närings-
m. m.
(Forts.)

i vidare mån, än som är för upprätthållande af de anstalter och inrättningar, som afse dess nytta, nödvändigt, och icke tagas i anspråk såsom skatteobjekt för ändamål, främmande för densamma, eller för statens allmänna utgiftsbehof. Såvidt jag kan finna, syftar utskottet här på lastpenningarne, hvilka jag villigt erkänner utgöra en den mest orättfärdiga skatt. Man har afskrifvit grundskatterna från jorden, men bibehållit denna särskilda skatt å fartygen. Mot förslag att aflyfta denna beskattning har man invändt, att aflyftningen äfven skulle komma utländingen till godo, och detta skäl må gälla hvad det kan, men en medelväg vore då att bestämma, såsom utskottet i motiveringen antydt, att hvad som inflyter i lastpenningar skulle särskildt användas till anstalter för den svenska sjöfartens befrämjande. Visserligen är det sant, att äfven i sådant fall, då de lastpenningar, ett fartyg betalar, gå till befrämjande af sjöfarten i allmänhet, det derför icke är sagdt, att just det ifrågasvarande fartyget får gagn häraf, men i hvad fall som helst komme dock afgifterna hela Sveriges sjöfart till godo.

Jag skall icke längre uppehålla kammarens tid; af hvad jag yttrat är klart, att jag tillstyrker bifall till utskottets förslag.

Herr Boström, Filip: Med anledning af de anmärkingar mot utskottets motivering, som den siste ärade talaren framställt, skall jag be att få med några få ord besvara desamma.

Han vände sig först mot utskottets tanke på åstadkommande här liksom i våra grannländer af rätt till *inteckning i fartyg*. I likhet med honom har jag för min del ställt mig synnerligen tveksam i detta hänseende, men utskottet har noggrant genomläst den debatt, som fördes i denna fråga vid det fjerde nordiska sjöfartsmötet sistlidne sommar. Det var der visserligen många talare, särskildt från detta land, som ansågo att inteckning i fartyg icke skulle vara af synnerligt stort praktiskt gagn, då säkerheten icke kunde anses fullgod, men de talare, som hade erfarenhet om huru denna inteckningslag i angränsande länder, der den blifvit införd, verkat, ansågo emellertid, att det vore allt möjligt skäl, att äfven inom detta land en lagstiftning i detta ämne åstadkommes. Jag tror visserligen icke, att detta rättsinstitut kommer att verka så synnerligen mycket, men jag har hört berättas, att i Finland finnas inteckningar i fartyg beviljade endast i Helsingfors till ett belopp af mellan två och tre millioner, hvilket visar, att i detta land lagstiftningen befunnits lämplig.

Med afseende å *hamnavgifterna* har utskottet icke tänkt sig, att dessa skulle afskaffas. Det är emellertid ett faktum, att de verka ojemnt och på många håll betungande. Utskottet säger också å sidan 57: »Det har emellertid för utskottet uppgifvits, att afgifterna i svenska hamnar dock icke skulle vara så höga som motsvarande afgifter i andra länder.»

Vi hafva haft utredning om dessa förhållanden i utskottet och deraf framgick, att det är mycket olika utgifter, som ingå i hamn-avgifterna. I England äro de mycket höga i städer, där dockor

finnas, för hvilkas begagnande dockavgifter uppbäras. Men på andra ställen, der dockavgifter icke erläggas, äro de mycket obetydliga.

Med afseende å *lastpenningarne* delar jag den uppfattning, som den föregående ärade talaren uttalade. Jag anser den vara en skatt på sjöfartsnäringsen, som bör aflyftas. Den bör betraktas såsom en grundskatt, och då jorden fått *sina* aflyftade, synes det mig vara på tiden att göra något äfven för sjöfarten. Utskottet har visserligen uppmärksammat, att frågan föll 1895, men det har varit öfvertygad om, att tiden snart skulle vara inne, om icke att aflyfta dem, så dock att använda dem till sjöfartens gagn.

Från det stora och vidsträckta mål, som motionären tänkt sig, har utskottet emellertid undantagit två frågor. Den ena af dem är den om *konsulatafgifterna*, hvarom Riksdagen i år beslutit en skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Derjemte har utskottet förbigått frågorna om *frilager och frihamn*. Jag vet mycket väl att, då Riksdagen aflät sin skrifvelse till regeringen i dessa frågor, de siffror, som gäfvu uttryck åt Riksdagens ståndpunkt i saken, visade, att, särskildt i denna kammare, det icke fans så synnerligen stor anslutning till en sådan skrifvelse. Emellertid ligger frågan på Konungens bord, och härtill kommer, att Stockholms handels- och sjöfartsnämnd till regeringen ingått med en anhållan i afseende å anläggning af en frihamn vid Värtan, för hvilken stadens uppoffring icke skulle uppgå till mera än inemot 340,000 kronor. Man har haft alla skäl att vara betänksam i afseende å dessa institutioner, särskildt därför att man hört, att de stora summor, som frihamnsanläggningarna i Hamburg och Köpenhamn fordrat, hittills visat ett ganska ogynsamt resultat. Jag har vid denna frågas behandling satt mig i förbindelse med t. f. svenske och norske generalkonsuln i Köpenhamn och fick af honom upplysningar i februari månad om, huru förhållandena gestaltade sig 1896. Då hade visserligen ett vackert uppsving visat sig i frihamnens användande, men till följd af de enorma kostnader, som nedlagts på anläggningen, särskildt med hänsyn till de dyrbara grundläggningsarbetena, hade det finansiella resultatet endast medgifvit en minimal utdelning. Helt annorlunda är förhållandet 1897. Af utskottets betänkande framgår, huru glädjande siffror, som detta år, såvidt statistiska uppgifter därför kunnat erhållas, visar äfven för vår svenska sjöfart. Jag skall tillåta mig att läsa upp några siffror, som generalkonsuln tillsändt mig i ett bref af den 17 i denna månad med afseende å Köpenhamns frihamn under år 1897. Han skrifver följande:

»Till frihamnen hafva år 1897 *ankommit*: 2,546 segelfartyg om 84,833 tons (deraf 510 prämar om 24,949 tons) saint 471 ångfartyg om 373,840 tons. Häraf 304 segelfartyg om 18,222 tons och 329 ångfartyg om 321,116 tons från utlandet.

Från frihamnen hafva under året *afgått*: 2,597 segelfartyg om 89,634 tons (häraf 507 prämar om 24,824 tons) och 481 ångfartyg om 376,752 tons. Häraf 807 segelfartyg om 34,209 tons och 388 ångfartyg om 334,318 tons till utlandet.

De förnämsta in- och utförda varorna äro: kli, oljekakor, bom-

Om åtgärder till främjande af den svenska sjöfartsnäringsen m. m.
(Forts.)

*Om åtgärder
till främjande
af den svenska
sjöfarts-
näringen
m. m.*

(Forts.)

ull, kakao, oleomargarin och fett, korn, hvete, majs, råg, mjöl och kaffe.

Öfverskottet för 1897 är så stort, att bolaget i alla händelser lärer få en utdelning af 4 procent på aktiekapitalet.

Under årets lopp hafva uppförts 39,700 kvadratalnar dels slutna, dels endast öfvertäckta skjul, för hvilka ständigt finnes användning.

Förutom ofvannämnda varor har transithandeln från och till Sverige och Norge hufvudsakligen omfattat två, trävaror och jern.

Allt synes, efter hvad som uppgifves, utvisa, att tal icke kan vara om att frihamnen anlagts efter stor måttstock, och oppositionen mot densamma uppgifves hafva allt mera upphört.»

Detta är ju en högst märkvärdig skilnad, som egt rum i jemförelse med förhållandena under föregående år. Då emellertid denna fråga ligger på Konungens bord och man för öfrigt vet, att inom denna kammare så olika meningar äro rådande i denna fråga, har utskottet velat borttaga denna fråga från klämman i sitt utlåtande.

Utskottet har, såsom kammaren behagade finna, föreslagit en skrifvelse. Denna har en inskränktare portée i förhållande till motionärens förslag, men man måste inskränka den, dels af den anledning, jag nyss nämnde, och dels på grund deraf, att Riksdagen redan innevarande år beslutat en skrifvelse, deri åt Kongl. Maj:t lemnats i uppdrag att utreda, om något kan göras i afseende å konsulatavgifterna. Det har då synts utskottet lämpligt, att samtidigt det begärdes, att Kongl. Maj:t måtte tillse, hvilka lättnader i öfrigt, i afseende å andra avgifter, kunde sjöfarten beredas.

Jag yrkar på grund häraf bifall till utskottets hemställan.

Herr Ljungberg: För min del får jag äfven lifligt tillstyrka bifall till utskottets utlåtande. Det är väl sant, att åtskilliga invändningar kunna göras mot de förslag, som framställts i motivering, och särskildt torde en föregående talare hafva rätt deruti, att frågan om inteckning i fartyg är af en ganska omtvistad beskaffenhet. Men då han säger, att dertill fordras ändringar i sjölagen, är det ju intet, som hindrar regeringen att genom förslag, framställt till Riksdagen, söka åstadkomma nödiga ändringar i sådant syfte. I förevarande fall är ju meningen med skrifvelsen till Kongl. Maj:t, att det måtte tagas i öfvervägande, hvilka åtgärder som kunna och böra vidtagas till höjande af sjöfartsnäringen och lindrande af dess bördor. Att sådana lindringar äro väl behöfliga, har varit väl bekant förut, och Riksdagen har ju till och med redan för tio år sedan skrifvit derom till Kongl. Maj:t; men det framhålles nu ytterligare i detta mycket värdefulla betänkande. Det är ganska bedröfligt att, under det att andra länders handelsflottor oupphörligt gått framåt, vår handelsflotta på de sista tjugu åren minskats, och den andel, vår handelsflotta tagit i den allmänna transoceanasjöfarten, har reducerats till tre procent, hvilket är ofantligt ringa och visar hvilket svagt intresse statsmagterna i vårt land egnat åt denna viktiga näring, som dock kunde inbringa millioner åt vårt land. Mycket kunde härför göras, om saken ord-

nades rätt. Det oupphörligt öfverklagade trycket af afgifter, såsom lastpenningar, skeppsmättningskostnader, konsulatafgifter m. m., måste lättas, om vi vilja denna närings bästa. Framställning är nu redan gjord i fråga om konsulatafgifternas borttagande eller lindrande, och jag hoppas, att regeringen gör allvar af den saken, ehuru jag medgifver, att dertill fordras en viss kraftåtgärd. Men en sådan behöfves, om saken skall blifva verkligen ordnad, ty detta läser icke kunna gå till på annat sätt, än att staten, så länge vi hafva unionen med Norge qvar, åtager sig att gifva ersättning för erlagda konsulatafgifter. Äfven i afseende å andra afgifter kunde ofantligt mycket göras, och jag skall tillåta mig att på det lifigaste förorda bifall till utskottets hemställan.

Om åtgärder till främjande af den svenska sjöfartsnärings m. m.
(Forts.)

Herr Rettig: Den närmaste anledningen till min motion har varit det stora intresse, jag hyser för sjöfarten, och det allvarliga bekymmer, hvarmed jag sett, att sjöfartsnärings icke hållit jemna steg med utvecklingen af öfriga näringar.

Jag är icke den förste, som väckt motion i denna fråga i Riksdagen. Frågan har här många gånger varit före, och senast, då den allvarligt behandlades, var 1888, då äfven Riksdagen beslöt en skrifvelse till Kongl. Maj:t. På grund af denna tillsattes en komité, som slutade sitt arbete 1890. Komitén gaf en fullständig utredning af de dåvarande förhållandena och hemställde om vissa jemkningar, lindringar och andra åtgärder i afseende å sjöfartsnärings. En del af komiténs förslag har iakttagits eller ledt till någon åtgärd, en annan del väntar på sin lösning.

Bland de lättnader, som skulle kunna tänkas, är det en, som nyss berörts, nämligen *lastpenningarnes* aflyftande eller användande till sjöfartens gagn. Jag har icke velat framkomma med förslag om och har icke inom utskottet heller påyrkat deras borttagande. Jag skulle dock helst vilja, att dessa afgifter helt och hållet bortskaffades. Men då detta mött motstånd derför, att dessa afgifter till en del utgå af främmande fartyg, så skulle det måhända vara lämpligt, att dessa medel på ena eller andra sättet återfördes till sjöfarten. Ett sätt vore, att de fartyg, som gå i trade mellan Sverige och utlandet och betalat afgiften t. ex. två gånger, skulle derefter vara fria från lastpenningarne. Ett annat sätt vore att begagna dem till subventioner för direkta linier, hvarigenom afgiften äfven, ehuru på ett annat sätt, komme vårt land till godo. Men huru saken skall närmare lösas, har jag icke tillåtit mig föreslå, utan hemställt, att Kongl. Maj:t måtte verkställa utredning i denna fråga.

Jag hade äfven i min motion berört frågan om *konsulatafgifterna*. Då jag väckte motionen, hade jag icke kannedom om att en motionär i Andra Kammaren äfven skulle väcka den frågan på tal; och som Riksdagen med anledning af denna motionärs framställning redan beslutat att hos Kongl. Maj:t begära utredning i afseende å konsulatafgifterna, synes det mycket lämpligt att begära, det Kongl. Maj:t i sammanhang dermed behagade göra utredning

Om åtgärder äfven i enlighet med det af mig framställda förslag, hvilket blifvit tillfrämjande af utskottet biträdt.

af den svenska
sjöfarts-
näringen
m. m.
(Forts.)

Hvad frihamns- och frilagersfrågan beträffar, har den ju varit föremål för många utredningar och senast inom den komité, som 1895 afgaf sitt betänkande. Det synes mig egendomligt, att, då Riksdagen fordrat en utredning, och därför tillsättes en komité, som sitter ett par år och nedlägger ett stort arbete, frågan ändock icke kommer inför Riksdagen. Man må tycka om saken eller icke och gilla den eller icke, det synes dock, att det dryga arbete, som nedlagts, borde åtminstone komma fram till Riksdagen, så att denna måtte få taga del af hvad komitéen gjort. Det kan ju vara en del saker, som man icke vill, men jag är fullt öfvertygad om, att, med hänsyn till gagnet för vår handel och industri, dock slutligen frilagers- och frihamnsinstitutionerna måste tränga sig fram. Det finnes ingen plats lämpligare för frihamn än just Stockholm, der sjelfva anläggningen kan göras för mellan tre å fyrahundratusen kronor, då deremot frihamnen i Hamburg kostade bortåt 100 millioner, den i Bremen 30 millioner och Köpenhamns frihamn efter de sista siffror, jag hört uppgifvas, 22 millioner. Då man hör sådana stora siffror å ena sidan och å andra sidan, att anläggningen i Stockholm skulle kunna göras för 3 å 400,000 kronor, synes det märkvärdigt, att man icke tänker på att realisera åtminstone en sådan plan. Det fordras för att en frihamn skall få tillräcklig trafik ett uppland, till hvilket man från frihamnen kan vända sig för försäljning af dit ankomna varor. Ett sådant uppland har Stockholm i Finland, i Östersjöprovinserna och vissa närbelägna delar af Ryssland. I forna tider, för en trettio å fyrtio år sedan, var Stockholm en centralpunkt, hvarigenom Finland försåg sig med sina varor. Nu är den trafiken mestadels slut, och Finland har vändt sig till Köpenhamn och Lübeck. Med en frihamn här i Stockholm skulle våra köpmän kunna konkurrera med de tyska och danska. Man må säga nej huru många gånger som helst, så skall dock denna fråga blifva löst. Emellertid har utskottet icke tagit saken under pröfning. Jag har dock tillåtit mig att beröra den, intresserad som jag är, att denna institution kommer till stånd.

Hvad beträffar frågan om *inteckning i fartyg*, så är det ju möjligt, att lagstiftningen härom möter svårigheter. Jag är dock öfvertygad om, att detta rättsinstitut skall vara till stort gagn för både långifvaren och låntagaren. Jag skall be att få visa med ett exempel, huru man med begagnande af inteckning i fartyg kan gå till väga. Om egaren till en ångbåt skall belåna sitt fartyg i en bankinrättning, så har han under nuvarande förhållanden ingen annan utväg än att gifva köpebref på fartyget, emedan det måste behandlas såsom ett lösöre. Om han behöfver till exempel låna ett mindre belopp, men fartygets värde är mycket större, så måste egaren dock afsäga sig hela sitt fartyg. Jag känner särskildt ett fall, då en person så belånat sitt fartyg och sedan gjorde konkurs. Den person, hvilken lemnat penningar, blef derigenom egare till hela fartyget, och konkursmassan fick ingenting. Hade nu inteckningsrätt funnits, så hade man upplånat penningar mot inteckningar i far-

*Om åtgärder
till främjande
af den svenska
sjöfarts-
näringen
m. m.
(Forts.)*

tyget för samma belopp, och återstoden hade kommit fordringsegarne till godo. Ett annat sätt för anskaffandet af penningar är att bilda aktiebolag för rederiföretag och belåna aktierna. Detta hindrar dock icke bolagsstämman att bemyndiga styrelsen att i bolagets namn upptaga lån och att som säkerhet härför pantsätta fartyget. Under sådana förhållanden kan man tänka sig hvilket värde aktierna skola hafva. Hade man deremot rätt till att taga inteckning i fartyget, kunde man göra sig underrättad i vederbörande rådstufvurätt om, huru mycket inteckningar som tagits i fartyget och derefter bedöma, huru mycket man vågar lemna ytterligare mot säkerhet af aktierna eller, om det ej är aktiebolag, mot säkerhet af resterande värde af fartyget. Jag tror därför att inteckning i fartyg skulle vara till stor nytta för regleringen af rederiernas ekonomiska förhållanden. Jag skall icke längre upptaga kammarens tid; jag anhåller emellertid härmed att till utskottet få framföra mitt tack för den vänliga behandling motionen der rönt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag, och jag hoppas, att kammaren måtte antaga detsamma, så att frågan måtte komma till Andra Kammaren, hvilket den i annat fall icke skulle göra.

Herr Afzelius: Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af den förste talaren angående inteckning af fartyg. Äfven jag har stått på alldeles samma ståndpunkt som han; jag har som han förhållit mig skeptisk i denna fråga, med hvilken jag haft anledning att befatta mig på ett tidigare skede.

Den förste talaren gjorde två invändningar mot detta inteckningsinstitut. Den ena var den, att fartygen häfta för tysta förmånsrätter, och att så länge dessa finnas, har inteckning i fartyget icke något egentligt värde. Skulle emellertid inteckning i fartyg få betydelse först, när de tysta förmånsrätterna försvunnit, skulle man vänta till dess, ja, då finge man vänta förgäfvets. Det ligger nemligen i sakens natur, att de tysta förmånsrätterna i fartyg aldrig kunna borttagas. Det är alldeles gifvet, att den, som bergar ett fartyg i nöd, den som får sitt eget fartyg förstördt genom påsegling af ett annat, den, som sliter och släpar i fartygets tjänst, att alla dessa först och främst få ut hvad de hafva att fordra, innan man kan tänka på att låta fordringar, uppkomna genom privata transaktioner, träda in.

Dessa tysta förmånsrätter måste således alltid finnas, och de finnas äfven öfver hela världen. De inverka utan allt trifvel på inteckningen så, att denna blir en skäligen svag säkerhet, som på intet vis kan jemföras med inteckning i fastighet eller handpant i lösöre; de penningar, jag får låna mot sådan säkerhet som inteckning i fartyg, blifva därför alltid dyrare penningar. Det kan vidare sägas, att om man drifver en rörelse med allt för dyra penningar, så går det nog väl under en god konjunktur men man lockas då att taga lån och sätta in i rörelsen, och det kommer surt efter, när tiderna ändras. Det hela blir lätt en osund rörelse.

Detta är den ena invändningen, som kan göras mot ifrågavarande institut.

*Om åtgärder
till främjande
af den svenska
sjöfarts-
näringen
m. m.*

(Forts.)

Den andra och viktigare är att, om inteckning skall införas, fartygs-registreringen, såsom nämndes af den förste talaren, måste förändras. Den registrering, vi hafva, infördes i samband med den nya sjölagen af 1891; förut fans knappast något nämnvärdt i den vägen. Denna registrering har väsentligen till uppgift att på ett odisputabelt sätt konstatera ett fartygs svenska nationalitet. Vi hafva här i landet varit lyckliga nog att icke få någon kännning af hvad det vill säga, att nationalitetscertifikaten till sin giltighet blifva ifrågasatta, men i andra länder har detta ofta nog inträffat under krig. Då af två krigförande magter den ena är underlägsen till sjös, händer det, att denna magts handelsfartyg söka tränga sig in i ett tredje neutralt lands handelsflotta och inregistreras i denna. Äro då nationalitetscertifikaten icke grundade på sådana anordningar, att deras riktighet är påtaglig, så blir följden, att den öfverlägsna krigförande magten trakasserar detta tredje lands fartyg under förevändning, att den andra krigförande magtens fartyg segla under dess flagga.

För att undvika sådant är vår registrering skapad.

När denna tillkom, förelåg ett förslag till inteckning i fartyg, hvilket förslag var grundadt på en annan registrering. Skilnaden emellan denna registrering och den nuvarande grundade sig derå, att man ansåg att, ifall inteckning i fartyg skulle vara möjlig, den borde liksom inteckningar i allmänhet beviljas af domstol och att i följd häraf sjelfva registreringen också skulle skötas af domstolarne, icke af administrativ myndighet, såsom i nu gällande förordning blef bestämdt. Betänkligheterna i detta fall voro dock efter hvad jag tror, mera af formel natur än af betydelse i sak. För min del håller jag före, att kommerskollegium mycket väl skulle kunna handlägga dessa inteckningsärenden.

Värre är att, om man vill hafva inteckning i fartyg, man måste hafva något, som motsvarar lagfart, — en pröfning af åtkomsten — man måste så att säga formalisera fångeshandlingen beträffande fartyg och anordna registreringen af dessa fång på ett ännu noggrannare sätt, än nu är fallet. Emellertid tror jag, att den registrering, som nu finnes, redan är så pass uttömmande, att förändringarne icke behöfva bli synnerligt betydande och att vanan vid registrering i vårt land numera blifvit så pass stor, att tyngden af en ytterligare ökad registreringsskyldighet icke skulle för våra sjöfartsidkare vara alldeles omöjlig att bära.

Som sagdt, dessa två olägenheter finnas och böra med skäl framhållas, då fråga är om inteckning i fartyg; men hvem träffa olägenheterna? Jo, de äro af den särskilda beskaffenhet — detta har alltid stått för mig såsom en afgörande synpunkt i denna fråga — att de uteslutande träffa sjöfartsidkarne sjelfva. Ingen annan kan lida deraf, och om sjöfartsidkarne med öppen blick för hvad saken gäller säga: vi taga dessa olägenheter, ty vi anse fördelarne för oss vara större, då anser jag det vara lagstiftarens skyldighet att gifva dem hvad de ästunda.

Hvad som gjort mig mindre skeptisk i denna fråga, än jag förr varit, det är — utom senare uttalanden af sjöfartsidkarne i vårt

*Om åtgärder
till främjande
af den svenska
sjöfarts-
näringen
m. m.
(Forts.)*

land — framför allt att desse sjöfartsidkare börjat mer och mer sammansluta sig i större intressentskap och bedrifva sin näring med större fartyg. Inteckning i fartyg kan visserligen aldrig blifva någon prima realsäkerhet utan endast ett tillägg till låntagarens personliga kredit. Men uppenbart är, att stora rederibolag med stor och dyrbar materiel, när de skötas väl och hålla sina fartyg försäkrade mot de olycksmöjligheter, som framkallat de tysta förmånsrätterna, att dessa dock kunna sägas gifva något af värde i en fartygsinteckning, hvilken därför då icke är en föraktlig säkerhet. Härtill kommer, att man ser, hurusom i utlandet, der de tysta förmånsrätterna spela alldeles samma rol och tynga lika mycket som här, fartygsinteckningen eller, som man säger, det maritima hypoteket allt mer och mer vinner terräng. Ordföranden i utskottet nämnde Finland — ett land, der sjöfarten arbetar under förhållanden, temligen lika med våra, och der fartygsinteckningen fått rätt stor användning. Jag skulle kunna tillägga Frankrike, ehuru jag icke har några färska siffror att åberopa. De belopp, som der placrats i sådana inteckningar, uppgå dock till högst afsevärda belopp.

För min del tror jag emellertid, att, om man skall kunna gifva någon större praktisk betydelse åt det ifrågavarande institutet, måste utlåningen sättas i förbindelse med försäkringsverksamheten, så att den bank, som gifver lån mot inteckning i fartyg, alltid har i sin besittning försäkringsbref å fartyget, en police, som sätter banken i stånd att veta, om fartyget är försäkradt, hvem som för fartyget och att det skötes ordentligt.

Som sagdt, mig synes att man har all anledning att öfverlemnna åt sjöfartsidkarne själfva att afgöra, om de vilja hafva detta institut med dess fördelar och dess olägenheter.

I öfrigt har jag i afseende å detta betänkande ingenting annat att säga, än att det för mig alltid är glädjande att få vara med om något, som går ut på att söka höja vår sjöfart, öfvertygad som jag är, att denna är i eminent mening en naturlig näring för vårt land och för oss svenskar såsom för våra grannar borde kunna blifva eu »väg till ros och magt».

Herr Wærn: I likhet med flera föregående talare ber jag att i första rummet få tacka utskottet för den synnerligen omsorgsfulla utredning, utskottet här lemnat.

Jag blef uppkallad att yttra mig af de tre förste talarnes anföranden angående lastpenningarne, då de nemligen alla yttrade sig för lastpenningarnes afskaffande, men tillika betonade, att svårigheter här skulle möta, och därför föredrogo att lastpenningarne blefve använda till sjöfartens befrämjande. Jag anser emellertid den omständighet, som härvid påpekats, eller att lastpenningarne mestadels skulle betalas af utlänningen, vara af en ganska ringa betydelse, ofantligt mycket mindre än man här velat gifva den. Det förhåller sig nemligen så, att hvad som drabbar sjöfarten väl i allmänhet verkar på samma sätt som en afgift, hvilken skulle drabba transporten af varor landvägen, på jernväg o. s. v., men att derjemte en

*Om åtgärder
till främjande
af den svenska
sjöfarts-
näringen.
m. m.
(Forts.)*

betydlig skilnad i detta fall eger rum. Jag förutskickar den anmärkningen, att man torde kunna vara öfvertygad om, att redarne kunna räkna och att de veta, hvilka afgifter de hafva att betala, när de åtaga sig att föra en last varor från en ort till en annan. Samtliga redare, utländingar som inländingar, taga nog sådana afgifter i betraktande, då de beräkna sina kostnader. Är det normala tider, sådana då sjöfarten rätt väl lönar sig, och konkurrensen emellan fartyg icke är för stor, så blifva lastpenningarne derför ingenting annat än ett tillägg till frakten. Den, som åtager sig en befraktning, vill naturligtvis hafva så mycket i ersättning derför, att han utom alla andra kostnader och viss vinst äfven kan betala lastpenningarne, och han fordrar derför så mycket mera i frakt. Lastpenningarne medföra således en förhöjning i frakten, som verkar alldeles på samma sätt som vid jernvägarne en höjning i frakttaxan, och den ena höjningen som den andra drabbar i sista hand industrien.

Icke blott sjöfarten utan alla de öfriga näringar, som kunna befrämjas genom lindringar i frakten, blifva derför lidande genom lastpenningarne, och deras borttagande skulle med motsvarande belopp minska frakterna till största gagn för all industri och handel. I synnerhet skulle sjöfarten hafva godt af billigare frakter, och detta eger sin tillämpning lika mycket med afseende å inländning som utländning, hvilkendera som eger det fartyg, för hvilket lastpenningarne betalas. Redaren vill hafva en vinst, och lastpenningarne drabba icke speciellt vare sig den utländning eller den inländning, som erlägger betalningen deraf, utan den industri, för hvars räkning fartyget befraktats, och detta precis på samma sätt som t. ex. en förhöjning i jernvägstaxorna eller någon annan afgift.

Skilnaden emellan sjöfarten och jernvägsdriften är emellertid ganska betydlig, i det att en jernväg tager mot frakt mot bestämd taxa. Om jernvägens egare icke får betaldt efter denna taxa, åtager han sig icke varuforsling, så framt icke någon visar, att han kommer att skicka t. ex. så många fullastade vagnar eller på annat sätt bereder jernvägen så stor fördel, att det härigenom lönar sig att bevilja nedsättning af frakten. Sjöfarten arbetar deremot under helt andra förhållanden. Der är icke konkurrensen inskränkt till att det finnes en annan bana i närheten eller till förhållanden, som först i en aflägsen framtid visa sin inverkan utan inom sjöfarten råder dag för dag en skarp konkurrens. Denna ofta mycket lifliga och häftiga konkurrens kan till och med tvinga redarne att sätta ned frakterna lägre, än att befraktningen gifver någon vinst alls. En jernvägsegare, som tillfälligt och för kortare tid icke hade utsigt till förtjenst af varuforsling annat än med så låga frakter, att jernvägsdriften icke lönade sig, han skulle kunna inhibera godstågen, temporärt sluta med rörelsen och vänta, tills varor, som skola med jernvägen afsändas, hopat sig och det således blefve bättre tider, men detta kan icke redaren. Han måste skicka ut sina fartyg. Det är dyrt att lägga upp fartyg och så finnes det alltid möjligheter att taga i betraktande. En redare hoppas sålunda att för sitt fartyg finna en förmånlig frakt från ett ställe, och för ditresan åtager han sig då under tryck af konkurrensen en lägre frakt, än

han eljest skulle kunna komma ut med. I sådana fall inträffar det, att lastpenningarne blifva en ren förlust för fartygsredaren, han må vara utländing eller inländing. Är det ett utländskt fartyg, som kommer hit för lägre frakt, än det för undgående af förlust borde hafva, ja, då får utländingen betala lastpenningarne, lika väl som ett svenskt fartyg under samma förhållanden får göra det.

Det är således endast under dessa förhållanden en jmförelse mellan hvad utländingen och hvad svensken får i lastpenningar betala bör ske, men ingalunda med det vanliga antagandet, att hvad som för utländska fartyg erlägges drabbar utländingen, och hvad som för svenska fartyg erlägges drabbar svensken, ty från båda bör afdragas allt hvad som under normala förhållanden erlägges och i högre frakt drabbar det gods, som från Sverige exporteras eller till Sverige importerar.

Huru utfaller då under förenämnda förhållanden, d. v. s. då frakten icke är hög nog att betäcka lastpenningarne, utan dessa blifva ren förlust, jmförelsen mellan utländska och svenska rederier? De utländska hafva hela verden öppen för sig och framför allt sina egna länder, de svenska äro starkt reducerade till frakter till och från Sverige. Engelsmanne har därför vida mindre anledning att skicka hit sina fartyg med förlust af de afgifter, fartygen erlägga, än svensken har. Den belastar i ofantligt mycket högre grad den svenska sjöfarten än den utländska, som har tillfälle att undandraga sig den. Det är högst få svenska rederier, som äro i stånd att skicka sina fartyg endast mellan utländska hamnar, utan de måste låta dem gå från och till Sverige, och de få därför utan något rimligt skäl betala den allra största delen af dessa lastpenningar. Det är en pålaga, som icke har det ringaste berättigande, och som uppkom på tider, då man icke visste, huru man skulle få några inkomster på annat sätt, än att man tog dem der, man hade tillfälle att taga dem. De äro sämre än grundskatterna. Nu tror man emellertid, därför att de erläggas af utländska fartyg, att de komma från utländingen, och därför vill man icke afstå från lastpenningarne.

Då jag var statsråd, aflät Kongl. Maj:t en proposition, att lastpenningarne skulle sammanslås med fyr- och båkafgifterna. Om denna proposition antagits af Riksdagen, hade lastpenningarne fått samma natur som fyr- och båkafgifterna, och som det verkligen då behöfdes åtgärder till förbättringar i fyr- och båkväsendet för sjöfartens befrämjande, skulle lastpenningarne hafva försvunnit. Nu är det icke längre fråga derom, ty fyr- och båkafgifterna äro fullt tillräckliga för lotsverkets behof. Då har man kommit på andra tankar. En komité, som tillsattes för sjöfartens befrämjande, föreslog, att lastpenningarne skulle användas till premiering af de fartyg, som gjorde de längsta resorna. Det kunde ju sägas vara för att främja sjöfarten, men det vore lika mycket som förut att taga från Pål och gifva åt Per, utan att den förre var den senare det ringaste skyldig. Det var ett förslag, som jag för min del ansåg orättfärdigt och i hög grad olämpligt. Det blef också förkastadt. Nu har man kommit med andra funderingar. Här har under diskus-

*Om åtgärder till främjande af den svenska sjöfartsnärings-
m. m.
(Forts.)*

*Om åtgärder
till främjande
af den svenska
sjöfarts-
näringen
m. m.
(Forts.)*

sionen talats om subvention af fartyg, som gå på transatlantiska hamnar. Jag vill icke neka, att subventioner kunna vara nyttiga, men hvarför skall den, hvars fartyg på Östersjön och Nordsjön gå mellan Sverige och dess grannländer, blifva tvungen att betala lastpenningar för befrämjande af en transatlantisk fart, som på intet sätt gagnar honom, utan blott dem, som hafva nytta af den nya trafiken. Det blir samma orättfärdighet; man tager från Pål och gifver åt Per, utan att Pål varit skyldig Per ett öre. Det är icke rätt.

Så säger man, att lastpenningarne kunna användas till konsulatavgifter, så komma de sjöfarten till godo. Men jag tror, att äfven den saken kan ordnas på annat sätt.

Emellertid har jag blott velat yttra dessa ord för att gifva till känna, att jag efter att mycket hafva sysselsatt mig med denna fråga icke kan komma till annan slutsats, än att lastpenningarne äro en orättfärdig skatt, och att bäst vore att alldeles afskaffa dem. Något yrkande har jag icke att göra.

Herr Åkerman: När lastpenningsfrågan sista gången förevar i Riksdagen, hyste äfven jag, på alldeles samma skäl som de af den siste ärade talaren anförda, i början den åsigten, att vårt lands exportörer och importörer samt medelbart genom dem landet sjelft utgjorde lastpenningarne. Framför allt syntes det mig böra vara exportörerna, som borde känna bördan af lastpenningarne, ty de kunde ej såsom importörerna på köparne fördela sina omkostnader derför. Jag hörde mig derför också för hos några af våra större exportörer, huru dessa lastpenningar tyngde dem. Till min förundran erhöj jag emellertid då af dem alla det svaret, att de ej kände någon tunga af lastpengarne, utan sade de sig tvärt om alls icke märka dem. Jag såg då efter hvad alla på hela vår export sig belöpande lastpenningar utgjorde, och sedan jag dervid funnit, att de per ett exportvärde af 100 kronor understego 5 öre, minskades min förvåning öfver att jag af exportörerna fått nyssnämnda svar. Då således våra exportörer, som teoretiskt sedt borde hafva mest ondt af lastpenningarne, säga sig icke märka dem, under det att sjöfartsidkarne tvärt om litet emellan klaga öfver dem, tyckes väl deri ligga en antydning att konkurrensen allt för ofta gör, att sjöfartsidkarne måste så nedsätta sina fraktpris, att lastpenningarne verkligen komma att åtminstone till väsentlig del utgöras af dem. Må vara, att handeln betalar dem under goda tider, då de föga kännas, så blir det dock under tryckta tider, då hvarje afknappning är mycket känbarare, nog sjöfartsidkarne, som få mest vidkännas lastpenningarnes tunga.

Under sådana förhållanden kommer man ändå, när utländingen i större mån bestrider denna fraktrörelse än svenskarne, till den slutsats, att hvad som genom dessa avgifter inflyter till en väsentlig del är utländska penningar, och att det sålunda är klokast att låta lastpenningarne vara kvar, men använda dem till sjöfartsnäringens befrämjande. Medgifvas bör visserligen, att subvention till transmarina trader vore en olämplig användning, ty der-

genom komme dessa medel icke sjöfartsnärigen i dess helhet till godo, utan endast en viss gren deraf. Skulle åter konsulatafgifterna dermed bestridas, kunde man verkligen säga, att den svenska sjöfartsnärigen återfår, hvad ej blott svenskar utan äfven utlänningar betalat. De som derigenom komme att sitta något emellan vore utlänningarne, men de hafva icke med våra konsulatafgifter att skaffa och kunna därför i detta fall icke föra någon klagan. Jag biträder således utskottets uppfattning i detta hänseende, och då jag som sagdt särskildt är mån om att lastpennningarne just användas till konsulatafgifternas betäckande, beder jag att få starkt understryka den mellansats i utskottets kläm, som har följande lydelse: »i samband, i den mån så anses lämpligt, med väckt fråga om lindring i konsulatafgifterna för svenska fartyg».

Om åtgärder till främjande af den svenska sjöfartsnärigen m. m.
(Forts.)

En annan orsak, hvarför framgång åt motionen i mina ögon ärsynnerligen önskvärd, är att jag anser en utredning behöflig om möjligheten för skeppsumgåldernas utgörande icke efter fartygens tonnage, utan efter mängden af lossade eller lastade varor. Detta vore efter min förmening den genaste vägen och det lättaste sättet för oss att få till stånd direkta förbindelser med transmarina länder, hvaraf åter vår industri har ett nödvändigt behof, om andra dess produkter än trävaror skola kunna påräkna större afsättning i exotiska länder. Tendensen går nemligen allt mer och mer i den riktning, att förbindelserna på längre afstånd förmedlas medelst allt större ångfartyg. En tusentons-ångare var förut något storartadt, men nu börja femtusentonnare blifva ganska måttliga fartyg för sådana förbindelser, hvarom nu är fråga, och konkurrensen tyckes allt fortfarande kräfva tillökning i deras storlek. Det är då gifvet, att på världsmarknaden mindre betydande städer, som icke hafva stora försändelser till transmarina platser, icke annat än delvis kunna befrakta dessa stora fartyg, allra helst som man icke kan dröja för länge mellan försändelserna, då nutiden fordrar, att dessa skola följa på hvarandra med måttliga mellanrum. Man har då ingen annan råd än att uppsamla frakt från flera olika platser, men så länge umgälderna utgå efter fartygens hela tonnage, blir det ofta för betungande att söka fyllnadsplats i hamnar, som icke äro desto rikare på sådan. Genom skeppsafgifternas uttagande efter lastade och lossade varor, skulle deremot uppkomsten af dylik sjöfart för oss möjliggöras, i det att sådana städer som Göteborg, Malmö och Helsingborg, hvilka i saknad af utländskt uppland enligt mitt förmenande icke hafva grundad anledning att påkosta sig frihamnar, kunde få direkta förbindelser med exotiska hamnar, hvilket just är det för dessa städers vidare utveckling viktigaste. Vår handel skulle då, utan att vi behöfde ikläda oss de stora omkostnader, som frihamnar kräfva, kunna draga nytta af en sådan frihamn som Köpenhamns med de af dess stora rörelse betingade transmarina förbindelser. Om afgifterna icke såsom hos oss nu utginge efter fartygens hela tonnage, utan blott efter lastade eller lossade varor, skulle nemligen de stora transmarina ångarne vid såväl utgående från som ingående till Köpenhamn kunna angöra Malmö, Helsingborg och Göteborg för intagande af fyllnadslast eller affemnande

*Om åtgärder
till främjande
af den svenska
sjöfarts-
närings-
m. m.
(Forts.)*

af någon del af sin last, och dermed vore en början till direkta förbindelser med transmarina länder gjord.

Framför allt med anledning af hvad jag nu haft äran anföra, men äfven af andra skäl anhåller jag, herr grefve och talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr Leman: Blott några få ord med anledning af talarens på stockholmsbänken yttrande.

För min del måste jag ställa mig alldeles afvisande emot ett rättsinstitut, hvarigenom inteckning i fartyg skulle beviljas. Mina tvifvel i detta hänseende hafva icke blifvit undanröjda af hvad som anförts. Att märka är, att af hvad som framgår af denne talares yttrande inteckning i fartyg icke skulle vara annat än ett appendix till den enskilda krediten. Den skulle således möjligen gagna de stora kapitalisterna, de stora bolagen, men icke dem, som drifva sjöfart utan större kapital. Dertill kommer, att inteckning i fartyg icke har det värdet att vara internationellt gällande. Det har t. ex. hänt, att engelska fartyg, som varit behäftade med inteckning, blifvit i Sverige exekutivt försålda, men denna har icke respekterats, ty den svenska lagen har icke erkänt inteckningshafvarens anspråk, då de saknat stöd i svensk lag. Ej heller lærer, om inteckning i fartyg här medgifves, sådan respekteras i utlandet, om det svenska fartyget derstädes exekutivt försäljes. Jag tror därför att, om man väger fördelarne mot nackdelarne, man skall komma till det resultat, att för det svenska näringslivet nackdelarne af nu föreslagna bestämmelser äro större än fördelarne.

Då jag förra gången hade ordet, glömde jag att beröra en punkt i utskottets betänkande, som nu blifvit omnämnd af den siste talaren. Sid. 57 yttrar utskottet: »än vidare må i förevarande afseende framhållas sättet för våra sjöfartsafgifters beräkning, hvarigenom de uttagas af hela transportmedlet, fartyget, om detta ock endast till en ringa grad användes för handelsoperation». Det är sant, att ett fartyg, som för tillfället har mycket liten last, för närvarande får betala umgälderna efter fartygets hela tontal. Detta är må hända icke rättvist, men å andra sidan är det icke heller rättvist, att afgifter beräknas och erläggas endast efter tontalet af inlastade eller utlossade varor. Man må betänka, att just för de stora fartygen göra kommunerna stora uppoffringar. Så har man t. ex. i Göteborg uppmuddrat icke blott sjelfva hamnen, utan äfven stora sträckor utanför sjelfva hamnen. Men icke blott fördjupandet af hamnar och farleder för de stora fartygen kräfver omkostnader, dertill komma dyrbara kajbyggnader, och på orter som i Göteborg, der marken är lös och dyg, fördyras dessa kostnader enormt för hvarje fot, hvarmed kajen fördjupas. Då alla dessa dryga utgifter göras just för de stora fartygen, är det äfven skäligt, att de få sin andel af de utgifter, som häraf föranledas. Jag tror sålunda, att den sats, som af den föregående talaren framhölls, bör formuleras så, att skeppsumgälder i hvarje fall skola betalas, visserligen icke för hela tontalet, men icke heller alltid efter lastade och lossade varor, utan att ett visst minimum skulle bestämmas af

fartygets tontal, hvarunder afgifterna ej finge beräknas och utgå. Ett sådant beräkningssätt borde tillämpas såväl i fråga om fyr- och båkafgift som om hamnafgift, så att både staten och kommunerna i någon mån finge ersättning för sina kostnader.

*Om åtgärder till främjande af den svenska sjöfartsnärings-
m. m.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i det föredragna utlåtandet hemställt; och skulle, jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr af *Burén* från och med den 4 till och med den 15 innevarande månad.

Kammaren åtskildes kl. 2,³⁰ e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 7 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,³⁰ e. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Herr statsrådet grefve *Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående upplåtelse åt aktiebolaget Gellivare malmfält af kronan tillhörig mark i Norrbottens län m. m.;
  - 2:o) angående uppförande af nytt posthus i Malmö m. m.;
  - 3:o) om ändring i nådiga förordningen angående bevilning af fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897; och
  - 4:o) med förslag till lag om ändrad lydelse af 25 § i förordningen angående patent den 16 maj 1884.
-

Justerades protokollet för den 29 sistlidne mars.

Upplästes för justering protokollet för den 30 nästlidne månad.

Herr Ljungberg: Herr vice talman! mina herrar! Då jag natten den 30 nästlidne mars icke kom i tillfälle att reservera mig mot det då fattade beslutet angående Ofotenbanan, anhåller jag nu att få afemna en skriftlig reservation.

Denna reservation, som härpå upplästes, lydde sålunda:

Jag kan nemligen icke gilla, att förhållandena i denna viktiga fråga blifvit så egendomligt ordnade, att Sverige sjelft får blott en mycket ringa del af vinsten å dess egna malmtillgångar i öfra Norrbotten, hvilka i stället komma att rikta en annan nation, äfvensom att icke, före den kongl. propositionens afåtande, nödiga säkerhetsåtgärder blifvit vidtagna ej blott i militäriskt afseende, utan äfven med hänseende till transitorörelsen öfver det norska landet.

Jag anser hela företaget med våra malmers utförande öfver Norge vara missvärdadt i planläggningen och ödesdigert i sina verkningar för vårt land, som säkerligen snart — men då likväl för sent — får bittert ångra det nu fattade beslutet. För min del vill jag därför fritaga mig från all delaktighet i detta beslut.

Härefter godkändes det upplästa protokollet.

Justerades protokollet för den 31 sistlidne mars.

Anmälades och bordlades Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af förslag om ändrade bestämmelser angående barn, som döpas i »okända föräldrars namn».

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts under sammanträdet aflemnade nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående upplåtelse åt aktiebolaget Gellivare malmfält af ronan tillhörig mark i Norrbottens län m. m., och
  - 2:o) angående uppförande af nytt posthus i Malmö m. m.
-

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kongl. Maj:ts denna dag aflemnade nådiga proposition till Riksdagen, om ändring i nådiga förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet Kongl. Maj:ts under dagen aflemnade nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag om ändrad lydelse af 25 § i förordningen angående patent den 16 maj 1884.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att det ärende, som under dagen bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,43 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 13 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,³⁰ e. m.

Justerades protokollen för den 1 och 2 i denna månad.

Upplästes följande ingifna läkareintyg:

Ledamoten af Riksdagens Första Kammare herr brukspatron *N. Fosser* är för närvarande och tills vidare af sjukdom hindrad inställa sig vid riksdagen, hvilket härmed på heder och samvete intygas.

Linköping 12 april 1898.

H. Nordenström.

Medic. Doctor.

Anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

n:o 17, angående ändring af bestämmelserna rörande tullbehandlingen af velocipeder;

n:o 18, angående stämpelafgift för check; och

n:o 19, i anledning af väckt motion om tullfrihet för omalen majs; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 57, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 86 § utsökningslagen, till lag om ändring i vissa delar af förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875, till lag angående ändrad lydelse af 51 § konkurslagen, till lag om ändring i vissa delar af förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866 och till lag angående ändrad lydelse af 71 § i lagen om dikning och annan afledning af vatten den 20 juni 1879;

n:o 58, i anledning af väckt motion om tillägg till § 27 värnpligtslagen;

n:o 59, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till viss ändring i förordningen angående inteckning i fast egendom; och

n:o 60, i anledning af väckta motioner angående ändrade bestämmelser i fråga om de i 32 § värnpligtslagen föreskrifna mönstringar.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens tillfälliga utskotts den 7 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 4.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,40 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 14 april.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Herr statsrådet *von Krusenstjerna* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående anläggande af ett jernvägsspår från Gellivare station till Koskulls kulle, samt

2:o) angående beredande af ytterligare medel till förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.

Justerades protokollet för den 7 i denna månad.

Upplästes ett inkommet läkareintyg af följande lydelse:
 Häradshöfding *G. Rudebeck* är af tarmkatarr tills vidare hindrad
 att deltaga i Riksdagens förhandlingar, hvilket intygas.
 Stockholm den 9 april 1898.

E. G. Johnson.
 Med. doktor.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran
 bevillningsutskottets under gårdagen bordlagda betänkanden och
 memorial n:is 17—19 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda
 utlåtanden n:is 57—60.

*Om anteck-
 ningar rö-
 rande barna-
 föderskor,
 som vilja vara
 okända.*

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 7
 och 13 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 4, i anledning af
 förslag om ändrade bestämmelser angående barn, som döpas i »okända
 föräldrars namn».

Herr Hasselrot: Jag skall tillåta mig att yrka afslag å nu
 föredragna hemställan.

Hvarje sak har två sidor, och så har visserligen också denna.
 Utskottet anför, att till följd af den bestämmelse, som uti ifråga-
 varande hänseende nu är gällande, enligt kongl. brefvet den 17
 oktober 1778 åtskilliga olägenheter uppkommit. Det ifrågavarande
 momentet i detta kongl. bref innehåller rätt för häfdad qvinna att,
 som det heter, om hon »vill å okänd ort framföda fostret, i sådant
 uppsåt lemnas ostörd, utan någons åtal eller efterfrågan om hennes
 person eller tillstånd». Denna rätt för qvinnan har ledt till svårig-
 heter beträffande särskildt barnets antecknande i kyrkobok och på-
 stås jemväl hafva åstadkommit olägenheter i fattigvårdshänseende.
 Det må också medgifvas, att så möjligen varit förhållandet. Men
 den andra sidan af saken synes mig dock viktigare.

Först och främst är i sådant hänseende att märka den upp-
 gifna anledningen till det kongl. brefvet, nemligen att man genom
 denna rätt för qvinnan att hålla sig »kascherad», såsom det all-
 männeligen kallas, skulle kunna undvika åtskilliga barnamord, och
 den, som handlagt sådana mål, vet mer än väl, att i många fall anled-
 ningen till detta svåra brott varit qvinnans förtviflan öfver sin belägen-
 het samt hennes förhoppning att kunna dölja följderna af felsteget
 och bibehålla sin ställning i samhället utan någon skamfläck. Någon
 gång har det visserligen funnits andra orsaker, såsom svårighet att
 försörja barnet och dylikt, men i de flesta fall har det varit frukt-
 an för skam, som verkat barnamordet. Statistiken gifver också
 stöd för en sådan uppfattning. Utskottet anför härutinnan, att
 under den tjuguarperiod, som föregick utfärdandet af det kongl.
 brefvet, inträffade ett barnamord på 208,4 oäkta barn, under tjugu-
 årsperioden närmast efter 1778 1 barnamord på 561,5 barn, d. v. s.
 barnamorden hade relativt minskats med ej obetydligt mera än
 hälften, och ännu så sent som år 1895 är procenten icke mera än

1 barnamord på 574 barn. Utskottet har heller icke förnekat, att det kongl. brefvet haft en gynsam inverkan i sådant afseende.

Jag tror också, att detta kongl. bref haft en gynsam inverkan i ett annat nära liggande afseende, nemligen att förekomma fosterfördrifningar, ett brott, som icke ofta kommer till handläggning vid domstolarne, men som dock i ganska stor utsträckning förekommer. Det är ju också ganska förklarligt, att en qvinna, som råkat i denna olyckliga belägenhet, skall, för att undanrödja spårren af sitt felsteg, frestas att gripa till fosterfördrifning. Kunna deremot hennes föräldrar eller andra närstående försäkra henne om att i tysthet och utan att någon annan vet om det få framföda sitt barn, så kan man säkerligen härigenom undvika många fall af fosterfördrifning.

Således, såväl ur denna synpunkt som ur den först omnämnda synes man endast med mycken försigtighet böra vidtaga någon ändring i de nu gällande bestämmelserna.

Jag kommer nu till qvinnan sjelf och hennes ställning till frågan. Jag vill då icke förneka, att hon ju begått en förseelse, men denna är i många fall mycket förlätlig, och oftast hvilat väl härutinnan mesta skulden på mannen. Han kommer emellertid undan utan straff eller skam, hvilken senare i stället drabbar qvinnan på det hårdaste. Skall man då missunna denna stackars meniska det tillfälle, som erbjudes henne att lida i tysthet, utan att hennes olycka yppas för hela världen. Får hon, såsom hittills, föda sitt barn i tysthet, så kan hon sedan återgå till samhället utan skam.

Nu säger visserligen utskottet, att det vill, att moderns namn skall fortfarande blifva skyddadt mot offentliggörande, men till upplysning i vissa fall på lämpligt sätt antecknadt. Detta anser jag vara en fullkomlig omöjlighet. Man kan icke hålla hennes namn fortfarande skyddadt och på samma gång hafva det antecknadt. Flera förslag hafva i detta afseende framställts, men alla otillfredsställande. Enligt ett skulle, såsom Andra Kammararens tillfälliga utskott yrkat, presten hålla ett hemligt register, der denna anteckning skulle verkställas. Men ett register kan aldrig hållas så hemligt, att icke obehöriga personer skulle kunna få reda på dess innehåll. Man skulle visserligen icke få publicera registret i tryck, men dess innehåll är dock omöjligt att hemlighålla: så snart det antecknats i registret, der qvinnan är boende, att hon fått ett barn, så sprides sådant lätteligen ut. Första Kammararens tillfälliga utskott har tänkt sig en annan utväg, nemligen att den qvinna, som i nu ifrågavarande syfte bor hos en barnmorska, skall till denna aflemna en förseglad sedel med uppgift på sitt namn och att barnmorskan skall på denna sedel teckna intyg, att uppgiften är riktig. Detta går nog icke för sig. I regeln vet icke barnmorskan hvem qvinnan är och bör icke veta det. Får hon veta det, så blir det dock icke officiellt, och hon kan icke veta, om uppgiften är riktig. Den förseglade sedelns innehåll blir synnerligen otillfredsställande och alldeles gagnlöst. Skall man kunna lita på att anteckningen blir ordentlig, så måste den ske genom eller kontrolleras af veder-

Om anteckningar rörande barnaföderskor, som vilja vara okända.
(Forts.)

Om anteckningar rörande barnaföderskor, som vilja vara okända.

(Forts.)

börande pastor — och då är den omöjlig att hemlighålla. Vill man bibehålla ifrågavarande rättighet för qvinnan att blifva okänd, så tror jag icke, att det går för sig att lägga några band på den samma i den rigtning, utskottet föreslagit.

Denna fråga har tidigare varit före i Riksdagen icke mindre än sju gånger. Alla gångerna har den hänvisats till lagutskottet, alltid har den af lagutskottet afstyrkts, och vid alla förutvarande riksdagar har den afslagits. Frågan har nu kommit fram på en annan väg, skäligen obemärkt; tillstyrkt af de tillfälliga utskotten har den gått igenom i Andra Kammaren utan att ha väckt någon egentlig uppmärksamhet, och Första Kammarens tillfälliga utskott har tillstyrkt samma slut, hvartill Andra Kammarens tillfälliga utskott kommit, sedan det likväl kasserat så godt som alla de skäl, hvarpå Andra Kammarens tillfälliga utskott byggt sin hemställan.

Jag ber alltså att få yrka afslag på utskottets hemställan, men jag vill, innan jag slutar, jemväl påpeka en brist i formelt afseende, som dock icke ligger utskottet till last. Motionerna afse endast upphäfvande af 7 mom. i förordningen, men då skulle 6 mom. stå kvar, och det lyder så: »Att, när den häfdade upptäcker sitt tillstånd för fader eller moder, husbonde eller matmoder, den eller de, för hvilka hon sig yppat, böra, vid ansvar, icke allenast dölja hennes tillstånd» o. s. v. Skall denna bestämmelse stå kvar, kommer förändringen endast att gälla för de fall, då qvinnan kommer till en barnmorska, och icke då hon håller sig döld hemma hos sina föräldrar eller vistas hos sitt husbondefolk. Ändamålet vore således icke fullkomligt vunnet.

Herr Almén: Då jag icke kan gilla den motivering, som förebragts af motionärerna och Andra Kammarens tillfälliga utskott, och icke heller till alla delar de skäl, som anförts af Första Kammarens tillfälliga utskott för den ifrågavarande skrivelsen, så ber jag att få angifva min ståndpunkt till denna fråga utan att inlåta mig på några detaljer.

En barnaföderskas rättighet att förblifva okänd till namnet bör icke henne beröfvas; ty tager man från henne denna rättighet eller möjligheten att dölja sin skam, så ser hon sig om efter andra utvägar att nå samma mål och anlitar då ofta nog fosterfördrifning, ett brott, som väl icke är mycket mindre än barnamord. Men borttager man den möjlighet, som nu finnes för qvinnan att hålla sitt namn hemligt, så fruktar jag, att man härigenom åstadkommer ett vida större ondt, än man vill förebygga. Den förseglade sedeln, om jag så får kalla den handling, hvarpå man velat, att barnaföderskan skall uppgifva sitt namn, anser jag för min del *värdelös*. Ty vill hon icke dölja sitt namn, behöfver hon icke skriva någon sådan sedel, och vill hon åter dölja det, så kan hon skriva en sedel, som innehåller hvad gallimatias som helst. Men hon kan göra något, som är ännu värre, nemligen uppgifva ett falskt namn, hvilket kan vålla många obehag. Då sedeln i en framtid skall öppnas, kommer den icke att tillförsäkra barnet vare sig arfsrätt eller andra fördelar. En sådan sedel skulle nog ingen jurist vilja

tillerkänna något vitsord. Ty det, som deri förekommer, är ju alldeles obestyrkt.

Ehuru jag anser, att utskottet öfverdrifvit den skada, som vållas af de ifrågavarande stadgandena, och äfven dragit något felaktiga slutsatser af en del af de anförda siffrorna, så vill jag dock icke neka, att det finnes sådana olägenheter, som vi böra försöka undanrödja, och jag tror, att utvägar finnas, som man härvidlag skulle kunna anlita. Jag vill angifva några sådana. Jag tror, att hufvudbristen skulle kunna afhjelpas genom två medel eller två förbud, det ena för barnmorskor att mottaga s. k. kascherade qvinnor utan kommunalnämndens eller helsovårdsnämndens skriftliga medgifvande. Dessa nämnder komme derigenom i tillfälle att pröfva barnmorskans lämplighet äfvensom att föreskrifva särskild kontroll, om sådan ansåges nödig. Det andra medlet vore ett förbud för fosterföräldrar att mottaga fosterbarn utan medgifvande af kommunalnämnden eller helsovårdsnämnden, hvilken då finge pröfva deras lämplighet och förmåga att uppfostra barnen samt äfvenledes kunde, der så ansåges nödigt, föreskrifva det vilkor, att fosterföräldrarne tillförbundets att bekosta barnens uppfostran, äfven om det utlofvade bidraget i en framtid skulle uteblifva, hvarigenom förebyggdes, att barnen fölle fattigvården till last. I denna riktning tror jag att lagstiftningen kan något uträtta, men barnaföderskornas rätt att förblifva okända anser jag böra bibehållas, ty eljest råkar man ut för ett mycket värre ondt än det man nu vill förebygga.

Jag har intet yrkande att göra, men jag säger såsom den föregående talaren, att hvarje sak har två sidor, och denna måste hafva det i mycket hög grad, eftersom en liknande motion så många gånger varit framlagd och lika många gånger fallit, utan tvifvel icke till följd af obenägenhet för förändring, utan därför, att man ansett förändringen så svår att genomföra utan att åstadkomma ett större ondt än det man velat undanrödja.

Herr Fehrman: Jag får först uttala, att jag ser denna fråga från en helt och hållet annan synpunkt och på ett helt och hållet annat sätt än de båda föregående talarne. Så som frågan föreligger, har den för mig icke särdeles stort intresse. Jag kan vara med om utskottets förslag, men om kammaren vill underkänna det, skall jag icke heller lägga detta synnerligen på hjertat. Då jag säger, att frågan har för mig ett ringa intresse, så menar jag dermed icke, att jag anser den vara obetydlig, utan det är tvärtom därför, att den är stor, som jag har för den, såsom den föreligger, ett svagt intresse. Jag skall be att strax få förklara detta.

Den föreliggande frågan presenterar sig såsom en kyrkoskrifningsfråga. Här har nyligen i den allmänna diskussionen — icke i kammaren, men i pressen — förelegat en fråga, som också presenterade sig såsom en kyrkoskrifningsfråga, men som vid närmare undersökning befans i sig innesluta en fråga af religiös natur, och det af den mest allvarliga beskaffenhet. Och så menar jag för min del, att det är med denna också: den presenterar sig såsom en

Om anteckningar rörande barnaföderskor, som vilja vara okända.
(Forts.)

Om anteckningar rörande barnaföderskor, som vilja vara okända.
(Forts.)

kyrkoskrifnings- och delvis en fattigvårdsfråga, men den innesluter i sig, visserligen icke en religiös, men en sedlig fråga af den mest djupgående beskaffenhet. Det är fråga om det kongl. cirkuläret af 1778, som gifver tillåtelse åt barnaföderska att »lemnas ostörd utan någons åtal eller efterfrågan om hennes person eller tillstånd». Det talas i det ifrågavarande momentet lite så der filantropiskt eller ömsint: det säges, att man icke bör »betaga ett blödigt sinne all utväg att kunna dölja sin förbrytelse». Det är väl åtminstone nu, såsom jag antager, icke någon, som just tror, att den uppgift, som detta cirkulär satte för sig, var af någon strängt sedlig beskaffenhet. Den tid, från hvilken cirkuläret förskrifver sig, har icke gjort sig känd för något sedligt allvar. Det lysar väl — tycker jag för min del — fast mera temligen tydligt igenom, att man äsyftat bereda tillfälle att undgå lastens påföljd, på samma gång som man får utöfva lasten själf. Hvilka påföljder detta skulle hafva, är lätt att förstå, och Andra Kammarens tillfälliga utskott säger, att »sedeförderfvet spred sig omkring i vida kretsar». Många försök hafva blifvit gjorda att få cirkuläret upphäfdt, men hitintills hafva de gjorts förgäfvade. Nu har ett nytt försök gjorts af två motionärer i Andra Kammaren. Men olyckan är, enligt mitt förmenande, att saken nu, såsom beklagligen så ofta förut, blifvit bragt in på ett område, dit den alls icke hör, nemligen kompromissens område, och det är detta, att frågan blifvit en kompromissfråga, som gjort, att den för mig förlorat sitt egentliga intresse. att den blifvit för mig, såsom den föreligger, ganska likgiltig. Jag måste erkänna, att jag icke är någon älskare af kompromisser, jag måste erkänna, att det gör på mig ett vemodigt intryck, då jag — icke så sällan — hör i denna kammare inbjudningar till kompromisser, inbjudningar till åtgärder, hvilka motiveras, icke dermed att de äro rättfärdiga, utan dermed att de äro opportuna. En klar och fast ståndpunkt, från hvilken man handlar, icke ur lämplighetssynpunkter, utan efter principer, är det, som jag för min del älskar; jag har icke heller varit lycklig nog att kunna tillegna mig den tröst, som nyss blifvit erbjuden i kammaren, att kompromisser äro tillättna, så snart det gäller ekonomiska frågor. Jag bestrider icke, att stundom kompromisser blifva nödvändiga i ekonomiska frågor — jag älskar dem icke heller der — men der kunna de vara nödvändiga. Men ekonomiska frågor kunna, såsom en hvar vet, hafva sidor, som visst icke äro ekonomiska, utan som tillhöra helt andra områden. Men när det kompromissas, händer det så lätt, att till och med de största kompromisskonstnärerna komma att låta icke blott det ekonomiska i frågan, utan frågan i sin helhet dragas in under kompromissen; och sådant är icke egnadt att höja kompromissandet i deras ögon, som redan förut icke äro älskare deraf. Hvad den nu föreliggande frågan vidkommer, så faller den på intet sätt inom kompromissens område. I den har sedligheten sitt ovilkorliga och sitt obetingade kraf, och det krafvet får icke och kan icke med rätta dragas in i något slags kompromiss. Den ene af motionärerna frågar: »Skulle därför icke tiden vara inne, att 1778 års cirkulärbref i denna punkt helt och hållet upphäfdes?» Jo, det menar jag just, att den är, och jag

menar det ända derhän, att upphäfvandet af cirkuläret är det enda rigtiga, och det är därför som jag måst beklaga, att man kompromissat denna sedlighetsfråga till en kyrkoskrifnings- eller fattigvårdsfråga. Detta har, ledsamt nog, den ene motionären själf gjort, då han icke inskränker sig till att, såsom han enligt mitt förmenande bort göra, yrka, att cirkuläret helt och hållet upphäfves, utan låter pruta med sig och yrkar, att, om det icke låter sig göra, det endast skall ändras i visst angifvet syfte, men alltid så, att anonymiteten för barnaföderskan skall bevaras. Derigenom har han flyttat sig från den ståndpunkt, som enligt mitt förmenande är den enda rigtiga, den rena sedlighetsståndpunkten, från hvilken cirkulärets upphäfvande måste fordras; han har flyttat sig till kompromissens ståndpunkt, der man kan låta sig nöja med att behandla frågan såsom en kyrkoskrifnings- eller fattigvårdsfråga. Att frågan icke får vara, hvad den är, det är det, som gjort, att jag förlorat intresset för densamma. I en sådan sak som denna är kompromissen i dubbel mening för mig en styggelse. Vill man icke följa det absoluta sedlighetskravet och upphäva cirkuläret, så är det för mig likgiltigt, hvilka halfmesyrer man vill tillgripa.

Hvad angår den barmhertighet, som cirkuläret vill öfva mot den brottsliga barnaföderskan, är den för mig af högst tvifvelaktigt värde. Jag har här i min hand en liten skrift, som jag visst icke vill åberopa såsom någon auktoritet, ty det förtjenar den icke, men ur hvilken jag ändå skall be att få läsa upp några rader, som jag anser innehålla sanna ord: »Att låta modren helt beqvämt slippa ansvaret för sitt barn medför blott, att hon alltför lätt å nyo — behöfver anlita barnhusets hjälp. Dessutom beröfvar man henne den möjlighet till upprättelse, som ligger i att verkligen öfva och mer och mer lära känna moderspligt. Det är», heter det till sist, »nog alldeles otvifvelaktigt, att man aldrig gör en menniska godt genom att befria henne från ett naturligt, sedligt ansvar.» (Kyrklig tidsskrift, utg. i Upsala 1898, pag. 121.)

Och slutligen: hvad är det för en barmhertighet, man utöfvar mot de stackars olyckliga barnen? Äro de icke olyckliga nog derigenom, att de icke hafva någon fader, derigenom att de ingen faderskärlek få åtnjuta? Kan man åtminstone icke unna dem att få känna och veta om sin moder? Skola fader och moder inbilla sig, att de hafva fullgjort sina skyldigheter mot sina stackars olyckliga barn blott derigenom, att de — i bästa fall — bereda åt dem en god inackordering? Jag finner för min del hela saken så upprörande, att jag, när frågan blifvit väckt, icke kunnat underlåta att djupt beklaga, att en så beskaffad rätt, som detta cirkulär gifver, skall än ytterligare få fortfara, men något yrkande har jag icke att göra.

Herr Berg, Lars: De två förste talarne hafva yrkat afslag å utskottets utlåtande och såsom grund därför angifvit de kända och många gånger åberopade förmåner, som det nådiga cirkulärbrevet anses medföra derigenom, bland annat, att det tillåter häfdade qvinnor att vara ostörda och okända och att det dermed också skall skydda dem från den förtviflan och den skam, som

Om anteckningar rörande barnaföderskor, som vilja vara okända.
(Forts.)

Om anteckningar rörande barnaföderskor, som vilja vara okända.
(Forts.)

drifver till vare sig barnamord eller sjelfmord. Äfven om de anförda skälen skulle ega giltighet såsom stöd för författningens lämplighet och nödvändigheten att bibehålla den, kunna de dock icke anses giltiga för ett yrkande på afslag å utskottets hemställan, emedan det först och sist är att märka, att utskottet icke satt i fråga någon förändring i författningens principer, utan endast velat åstadkomma en utredning, huruvida och på hvilket sätt *någon* eller *några* förändringar måtte kunna vidtagas i författningen, så att de allra mest skriande, de mest uppenbara olägenheterna och orättvisorna, som den medför, måtte kunna undanrödjas.

Hvad den förste talaren vidare anført som stöd för sitt yrkande, nemligen dessa olyckliga qvinnors ömtåliga känslor, deras förtviflan och möjligheten för dem att återupprättas, att återgå till samhället och deri blifva värdiga medlemmar, så är detta någonting, som hvilar på ett löst antagande. I fråga härom finnes ingen statistik och kan det aldrig finnas någon, utan man är inskränkt i afseende å denna del af frågan till lösa förhoppningar och förmodanden. Men deremot framstår verkkligheten i den del, den kan följas, med så mycket tydligare och skarpare konturer. Detta är i fråga om barnen. Men i fråga om mödrarna är det aldrig möjligt att erfara någonting. Derfor förmodar jag, att icke heller mången tror, att ett *mycket stort antal* af dessa fallna qvinnor kan återgå till samhället och till att blifva hederliga medborgarinnor, då en sådan återupprättelse måste köpas med en så omenskelig och en så omoralisk handling, som att modern måste förneka sitt moderskap och utkasta sitt barn hjälplöst utan huld och skydd mot en oviss och eländig tillvaro. Verkligheten i fråga om barnen är sålunda alldeles påtaglig. Den kan man konstatera och den kan man följa med statistikens öga, förutsatt att man vill göra sig omaket och arbetet, hvilket icke är gjordt; men för hvar och en måtte väl framstå påtaglig den ytterliga orättvisa, som dessa fallna och okända mödrar nu tillåtas att under lagens skydd och så godt som med dess uppmuntran utöfva mot dessa hundra- och tusentals barn, som de beröfva namn och moderskärlek, hem och slägt, som de beröfva kyrkliga och medborgerliga rättigheter, med ett ord: allt hvad vi benämna ett fädernesland. Att det kunnat fortgå så hittills, utan att alltför skärande missljud låtit sig förnimmas, har troligtvis sin grund deri, att de fall, der ifrågavarande kongl. skrifvelse varit tillämplig, förut varit få, men i senare tider i hög grad ökats, så att det är tidsförhållandena, som ändrat författningens verkan och förvandlat den till något helt annat, än den varit afsedd att vara. Som utskottet framhållit, har förordningens mening varit, att den skulle bereda en nödfallsutväg, en hjälp i undantagsfall, men författningens tillämpning har ledt till en osed, en alldaglig osed, som är underlag för en högeligen skamlig industri, der dessa okända, hjälpbehöfvande mödrar i stället blifva utsatta för det skamlösaste prejeri och en hög brandskattning vid köp af tystnad af dem, som varit deras hjälparinnor.

Men så mycken smuts och skamlöshet och så mycket mörker, som råder i nyssberörda afseende, är dock ingenting så mörkt som

fosterbarnsvården för okända föräldrars barn. Barnen har författningen nemligen aldrig tagit i sigte, och därför hafva dessa olyckliga fått spårlöst försvinna i mörker. Hvar och en, som tvungits att, om än så flygtigt som jag, sätta sig in i denna fråga, måste upprepa det sedan 120 år ofta framträdande spørsmålet, som framträdt i utskottens utlåtande liksom hos motionärerna: *hvad skall det blifva af dessa barn*; hvad kan göras från samhällets sida för att något förbättra deras fruktansvärda och sorgliga öde? På denna fråga har det märkligt nog tills dato icke gifvits något svar. Tvärtom har svaret undertryckts af lagstiftarne och af samhället; och en af de allra starkaste och effektivaste motståndarne och undertryckarne hafva varit samtliga lagutskott i svenska riksdagen, som haft att handlägga detta ärende. Jag beklagar, att den ärade humane ordföranden för årets lagutskott också vill följa dessa gamla traditioner, dessa olyckliga spår, som hans föregångare trampat. Men om det är sant, att resultatet af en uppfostran blir sämre, i samma mån som barnet saknar kärlek och omvårdnad, tillsyn och kontroll, är det äfven sannolikt, att just af de okända mödrarnas barn rekryteras samhällets olycksbarn, att det är från dem, ligapojkarna och de allmänna qvinnorna på gatorna i afsevärd mängd härstamma. Och om dessa barn, sedan de blifvit myndige män och kvinnor, vända sig mot samhället med ett eller annat vapen i sin hand, så må det verkligen kunna frågas och öfvervägas, huruvida detta är mera okristligt och mera grymt än det sätt, på hvilket de blifvit af samhället mottagna. I få ord: författningens fel eller, som dess motståndare måhända vilja kalla det, författningens förtjenst är, att den uteslutande tagit hänsyn till de okända mödrarnas intressen, men att den alldeles förbiser barnens. Den vänder sig konsekvent med kärlek till dessa mödrar, men lika konsekvent och lika kärlekslöst låter den barnens intressen tillspillo gifvas. Den hägnar de skyldiga, men blottställer de oskyldiga. Det är dock alldeles tydligt, att både mödrarnas intressen och barnens skulle kunna tillgodoses och dock de värsta olägenheterna undanrödjas, men *ingalunda genom en sådan kompromiss*, som den sista talaren förmenat att utskottet eller utskotten ingått på. Det har icke här varit fråga om någon kompromiss, utan det är en fullkomligt ärlig öfvertygelse, som dikterat utskottets förslag, den öfvertygelsen nemligen, att den humanitet, den vackra ömsinnet, som Gustaf III:s egendomliga författning innehåller, har mycket berättigande än i dag, mycken sanning och bör ännu länge vidmagthållas och bevaras såsom lag. Men samtidigt må man se till, att, när en orättvisa, en orättfärdighet, som innebär en fara för staten, visar sig följa med författningen, man i tid vidtager sådana åtgärder, att denna orättvisa, denna orättfärdighet må kunna undanrödjas.

Emellertid stå vi här, de olika åsigternas målsmän, i det stora hela och, så att säga, munhuggas med hvarandra delvis utan stadig, säker grund. Statistiken fattas, och det är en statistisk utredning, som båda utskotten afsett att åstadkomma. Först efter en sådan kan man säga, huruvida och huru mycket bör ändras. Men då förhållandena äro så ohållbara, att de äro ovärdiga en kristen stat —

Om anteckningar rörande barnaföderskor, som vilja vara okända.
(Forts.).

Om anteckningar rörande barnaföderskor, som vilja vara okända.
(Forts.)

detta utkastande af tusentals barn om året utan vård till en obekant, eländig tillvaro i allmänhet —, då är det icke för tidigt, att man åtminstone söker bringa allt det ljus, som är möjligt, öfver den mörka taflan, och det första steget, det enda, som med utsigt till framgång nu kan tagas därför, är att skrifva till Kongl. Maj:t, såsom utskottet föreslagit, och anhålla om en utredning, under uttalande så som här förekommit, att Riksdagen håller på att principerna i författningen fullständigt upprätthållas. Vi kunna icke något verksammare göra. Utskottet har angifvit några sätt, den andra talaren i ordningen andra, också måhända behjertansvärda. Detta har skett endast för att visa kammaren möjligheten och tänkbarheten, att något skulle kunna göras, men icke för att gifva någon fingervisning för lagstiftningen. Då fingervisningarna äro olika i de båda utskottsutlåtandena, komma de sannolikt heller icke till Kongl. Maj:ts ögon.

Emellertid är frågan, efter hvad jag kan se, så vigtig, att jag hoppas, att kammaren icke underlåter att göra något, som det är kammarens och samhällets djupa pligt att göra, utan biträder och samtycker till Andra Kammarens beslut om aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t i enlighet med utskottets förslag, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Hasselrot: Endast några få ord för att bemöta hvad från motsidan blifvit anfördt.

Talaren på hallandsbänken gjorde frågan till en hufvudsakligen sedlig fråga och höll före, att allt hvad man gjorde för att icke modern skulle behöfva lida det straff och den skam, som hennes förseelse förtjenade, vore att uppmuntra osedlighet. Jag vågar hafva en helt annan uppfattning. Icke i ett fall af tusen lärer den frågan komma i betraktande, då förseelsen begås, om modern skall kunna föda barnet i tysthet eller icke. Icke heller är det troligt, att den, som en gång åtnjutit förmånen att få föda sitt barn i tysthet, derigenom lättare skall kunna förledas till ny förseelse. Svårigheterna och kostnaderna för beredande af denna förmån hafva nog varit tillräckligt stora för att för framtiden verka afhållande från vidare förseelse.

Ordföranden i det tillfälliga utskottet har sagt, att det icke finnes någon statistik, som visar, huru många qvinnor i följd af det kongl. brefvet kunnat återgå till samhället utan att behöfva lida skam eller nesa för sin förseelse. Det är sant. Men nog veta vi, att de kunna räknas ej i hundra-, utan i tusental.

Men ordförandens i det tillfälliga utskottet hufvudsakliga skäl för bifall till utskottets betänkande var tanken på barnen. Han anförde, att det vore hårdt, att modern skulle få beröfva sitt barn så godt som alla rättigheter och förneka sitt moderskap genom att hålla sitt namn hemligt. Jag frågar: hvad får barnet för rättigheter, om modern tvingas att uppgifva sitt namn? Icke får det arfsrätt efter fadern. Och icke får det arfsrätt efter sin moder; ty därför fordras en särskild förklaring af modern, som ej är gifven med att namnet blifvit känt. Icke får barnet heller derigenom någon modersvård;

ty dessa mödrar äro i regel ej i tillfälle att uppfostra sina barn. Hvad barnet får, genom att moderns namn blifver känt, är rättigheten att på moderns bekostnad blifva utackorderadt och uppfostradt. Men tro icke kammarens ledamöter, att i de allra flesta fall de qvinnor, som hafva råd att framföda sina barn i tysthet, eller dessa barns fäder taga hand om dem på ett eller annat sätt äfven under nuvarande förhållanden, så att det är mycket få af dessa barn, som komma fattigvården till last? Statistiken må emellertid få taga närmare reda på hithörande förhållanden. Och skulle dervid visa sig, att flertalet af dessa barn blifva ligapojkar eller fallna qvinnor, vill jag medgifva, att det kan vara skäl att avägabringa en förändring i gällande bestämmelser. Det torde dock vara i undantagsfall, som de okända mödrarnas barn ej kunna hålla sig uppe. Väl blifva en mängd oäkta barn utsatta för den bristfälligaste omvårdnad, men i allmänhet icke de okända mödrarnas barn.

Jag tror således, att de skäl, som å motsidan anförts, ej motivera en skrivelse, i hvilken dock ligger en anhållan om så väsentlig inskränkning i den nu förefintliga rättigheten för barnaföderska att vara okänd, att den blefve så godt som annullerad.

Herr von Friesen: Då jag i det tillfälliga utskottet delat de öfriga ledamöternas mening i denna fråga, har jag ingalunda varit blind för de betänkligheter, som kunna framdragas deremot och som äfven blifvit framdragna af lagutskottets högt ärade ordförande. Hvad som förmått mig att ändock anse saken vara så vigtig, att någonting måste göras, har verkligen varit, som det tillfälliga utskottets ordförande nyss yttrade, tanken på barnen. Nu har lagutskottets ordförande senast sagt, att barnen icke skulle få någon fördel af en ändring i den af utskottet angifna rigtning, men han har icke bevisat hvad han sålunda påstått, utan han har uttalat vissa förmodanden, på hvilkas rigtighet man kan tvifla. Icke få de okända mödrarnas barn arfsrätt efter fadern, det är sant, och det är också sant, att de icke heller få arfsrätt efter modern blott och bart derigenom, att hennes namn finnes antecknad och sålunda moderskapet styrkes, ty dertill fordras ju ytterligare en särskild förklaring från moderns sida. Men de hafva emellertid under vissa vilkor arfsrätt efter modern, och det har i utskottsbetänkandet framhållits, att denna arfsrätt kan blifva mycket mera effektiv, om moderns namn på här ifrågavarande sätt kan blifva känt. Redan deri läge ju en stor förmån för dessa barn.

Det har visserligen anförts af två talare, att man icke kan bevisa, att just dessa barn af okända mödrar särskildt komma att tillhöra samhällets afskum. Det må vara. Men det är ett faktum, att de till stor del komma på fattigvården och att mödrarna icke på långt när i alla fall vårda sig om dem. Det är ett faktum, som blifvit kraftigt intygadt. Om man läser denna frågas historia, finner man, att förslag om ändring i 1778 års förordning i allmänhet väckts inom presteståndet, och äfven vid denna riksdag har frågan bragts å bane af en prestman. Presterna hafva också de bästa till-

Om anteckningar rörande barnaföderskor, som vilja vara okända.

(Forts.)

Om anteckningar rörande barnaföderskor, som vilja vara okända.
(Forts.)

fällena att komma i beröring med saken på nära håll, och de hafva vitsordat de öfverklagade missförhållandenas förekomst.

Det har ingalunda varit utskottets mening att angripa de stackars mödrarna eller att försvåra deras ställning; och jag går ej in på hvad en talare sagt, att här är fråga om en kompromiss. Det gäller att välja mellan ytterligheter, och man väljer en sund och klok medelväg. Man vill så mycket som möjligt skona mödrarna, men äfven egna en tanke åt dem, som år 1778 blefvo afglömda, nemligen barnen.

Det har invändts, att det skulle blifva en omöjlighet att hemlighålla namnet, om en förseglad namnsedel aflemnades till förvar. Men är det lättare att hemlighålla saken nu? Den, som nästan alltid får veta namnet på den okända modern, är den barnmorska, som håller henne kacherad, som det heter, och dennas tystlåtenhet torde icke vara höjd öfver allt tvifvel eller, som en talare antydt, åtminstone i bästa fall få köpas ganska dyrt och successivt år efter år. Det är väl större sannolikhet då, att namnet skulle kunna hemlighållas, om det yppades under iakttagande af vissa bestämda legala former.

Det är sant, att förevarande fråga fallit många gånger. Men det har emellertid nu tillkommit ett moment, sedan den sist förelåg. Det är de oäkta barnens arfsrätt i vissa fall, och denna gör väl, att frågan förtjenar att ytterligare beaktas. Att den fallit i lagutskottet, har väl berott på att man funnit det förenadt med stora svårigheter att få en lämplig form för denna saks ordnande. Men jag tror, att, om man vill den reform i humanitärt syfte, hvartill utskottets hemställan pekar, det icke skall vara omöjligt att finna en lämplig form, om det också för den juridiska blicken i förstone kan synas något svårt att finna en sådan.

Det förslag, som framstälts af herr Almén, att barnmorskorna skulle förbjudas att mottaga sådana qvinnor, hvarom här är fråga, och personer i allmänhet att såsom fosterföräldrar mottaga deras barn utan tillstånd af kommunalmyndighet, är af en helt annan art, och dessa förslag har utskottet ej nu haft att pröfva.

Som sagdt, utskottet har ansett sig böra biträda Andra Kammarens beslut med tanke på de stackars fosterbarnen. Äfven jag såsom skolman har ingalunda varit utan beröring med barn af okända föräldrar, då jag är föreståndare för ett läroverk i hufvudstaden och i en stadsdel, der sådana barn finnas i ganska stor mängd. Der finnas också oäkta barn af kända föräldrar, men deras ställning är i allmänhet ganska god, och de omhuldade vanligen rätt bra af föräldrarna. Dessa barn af okända föräldrar åter bilda en särskild liten grupp för sig, som man icke kan lära känna utan det största medlidande med dem för just det, att de ingenting veta om sina föräldrar. Man vill då göra åtminstone allt hvad man kan för dessa olyckliga barn, som, huru man än vill betrakta den förseelse, som modern begått, dock i alla händelser för sin del äro absolut oskyldiga dertill. Kan man göra någonting för dem, tycker jag, att humaniteten bjuder, att man försöker det. Att genom de åtgärder, utskottet förordat, i allt fall någon förmån skulle beredas

dem, om också ringa, är för mig tillräckligt skäl att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande utlåtande yrkats, dels att utskottets förslag skulle bifallas, dels ock att detsamma skulle afslås.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på afslag å utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varaf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller, hvad Första Kammarens tillfälliga utskott föreslagit i utlåtandet n:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets förslag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 31;

Nej — 37.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 1 och 2 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 55, i anledning af väckt motion om tillägg till 25 kap. 20 § strafflagen, biföll kammararen hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 1 och 2 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 56, i anledning af väckt motion angående tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarna.

Angående tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarna.

Herr Berg, Gustaf Axel: Det föreligger här, såsom kammararen finner, en framställning derom, att det skulle beredas rättighet för domstolar och domare att från rättens förhandlingar utesluta minderåriga. Utskottet har emellertid icke ansett sig böra fästa afseende vid den gjorda framställningen, utan afstyrkt detsamma. För mig synas dock de skäl, utskottet i sådant hänseende

Angående tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarna.

(Forts.)

anfört, bra litet hållbara, och jag ber därför att få upptaga dem till bemötande.

Utskottet medgifver väl alldeles obetingadt, att »åhörandet af ransakningar i brottmål kan utöfva ett skadligt inflytande på utvecklade sinnen», men detta oaktadt vill utskottet icke tillmötesgå det förslag, som anser att afvärja ett sådant inflytande.

Det första skäl, som utskottet för sitt afslag anför, är, att det skulle vara föga vunnet med en lagstiftning, sådan som den åsyftade, så länge tidningspressen finner lämpligt att meddela omständliga referat af brottmålsransakningar; och utskottet anser, att dessa »referat genom framställningssättet i många fall blifva mera fångslande och förledande än domstolsförhandlingarne i sig sjelfva». Utskottet skjuter alltså tidningspressen framför sig och resonerar sålunda: derför att det händer, att tidningspressen stundom skrider öfver sina rämärken och gör referaten »förledande», skall lagstiftningen icke vidtaga en åtgärd, som eljest är nyttig och riktig. Ty nyttig och riktig måste utskottet anse den vara, då utskottet sjelft säger, att åhörandet af ransakningar kan medföra skada för de minderåriga. För min del anser jag, att lagstiftningen bör gå i spetsen med en välbetänkt åtgärd. Och gör den det, kan detta möjligen gifva anledning till ett gif akt på andra områden. Och dessutom må man verkligen fråga sig: hvilket gör det lifligaste och varaktigaste intryck på ett ungdomligt sinne, läsandet af tidningsreferat eller den personliga närvaron vid sjelfva förhandlingen. För min del är jag alldeles öfvertygad, att det intrycket är mycket varaktigare och farligare, som erhålles vid åhörandet af en domstolsförhandling, der listen så ofta söker göra sig gällande och sanningen så ofta trampas under fötterna. Och detta intryck kan blifva demoraliserande för hela lifvet.

Vidare säger utskottet, att, då åldersgränsen för rätt att närvara vid domstols förhandlingar i allt fall ej synes kunna sättas högre än 15 år, »syftet med motionärens framställning i väsentlig mån skulle förfelas, enär det väl egentligen ej är på barn, utan på den mera försigkomna ungdomen, som man kan befara ett skadligt inflytande af hvad som vid en brottmålsransakning kan förekomma».

Detta resonnement kan jag icke förstå. Det mynnar ut deri, att då man icke kan utestänga den ungdom, som är öfver 15 år, så bör man afven låta minderåriga få tillträde till ransakningarna. Jag skall emellertid be att från den erfarenhet, jag har på detta område, få meddela, att jag vid otaliga tillfällen, framför allt der tingsförhandlingarna hållits i städer eller köpingar, sett, huru, då förhandlingarna försiggått fram emot aftonen, tingssalen blifvit ett tillhåll för en del ganska talrik ungdom. Jag erkänner ock oförbehållsamt, att jag vid flerfaldiga tillfällen låtit visa ut sådan ungdom, men jag vidgår på samma gång obetingadt, att jag icke haft något som helst stöd af lag för en sådan åtgärd, huru naturlig, klar och berättigad den än synt mig vara. Det är ett sådant stöd, man nu begär, men som utskottet icke vill tillerkänna domaren.

Utskottet talar vidare om de praktiska olägenheter, som skulle förauledas af en sådan bestämmelse, som motionären ifrågasatt, och

framhåller i sådant hänseende, att det möter svårighet att »i hvarje enskildt fall utreda en persons ålder». För min del får jag väl medge, att skulle man i en mängd fall företaga sig att göra undersökningar om åldersgränsen, så skulle nog häraf föranledas besvär; men jag är öfvertygad om, att om ett stadgande funnes, att domstolen eller domaren skulle få utestänga från förhandlingarna minderåriga, så skulle några praktiska svårigheter häraf icke uppkomma. Kännedomen härom skulle i de flesta fall hålla barnen borta.

Angående tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarna.
(Forts.)

Slutligen erinrar utskottet, att »de flesta ransakningar i gröfre brottmål numera ega rum å länsfängelserna, der utrymmet i ransakningslokalerna merendels är så begränsadt, att någon större allmänhet ej kan medgifvas tillträde, och således särskildt ungdom, som ej har med saken att skaffa, skäligen kan på grund af redan befintligt stadgande hållas derifrån utestängd.»

Ja, i det fallet får jag säga, att utskottet nog tager fel, då det förmenar, att de flesta ransakningar i gröfre brottmål ega rum på länsfängelserna. Jag har visserligen icke varit i tillfälle att i detta hänseende skaffa mig några statistiska uppgifter, men jag håller före, att utskottets uppgift beror på ett misstag. Men härmed må nu vara huru som helst, får jag påpeka, att här nu icke utslutande är fråga blott om gröfre brottmål, der de tilltalade hållas häktade. Man får äfven taga hänsyn till ringare brottmål, der ransakning å cellfångelse icke förekommer, men der förhandlingarna i allt fall lika lika äro af beskaffenhet, att tingssalen lämpar sig såsom tillflyktsort för den uppväxande ungdomen. Jag vill erinra om äktenskapsbrott, de s. k. barnuppfostringsmålen med sina ofta obscena vittnesmål, bedrägerimål, snatteri m. m. Allt detta väcker vid åhörandet en viss lystnad hos ungdomen, och detta med en magt, som man har svårt att förklara, men som dock existerar, och det är sådana förhandlingar, från hvilka man helst vill hafva ungdomen utestängd.

Som kammaren känner, har Kongl. Maj:t tillsatt en komité för undersökning af åtgärder för beredande af uppfostran åt minderåriga förbrytare och vanartiga barn, hvilken komité för närvarande arbetar. Jag tror mig veta, att denna komité skulle önska upptaga den fråga, som här föreligger, men att den ansett densamma icke ligga inom ramen för det uppdrag, komitén erhållit. Vidare ber jag att få påpeka, att ett sådant stadgande, som här föreslagits om minderårigas afvisande från förhandlingarna, icke torde vara främmande för andra länders lagstiftning.

Här föreligger nu en reservation, som enligt mitt förmenande är väl motiverad och som innehåller förslag om en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning af lämpliga åtgärder i ifrågavarande hänseende. Jag skulle önska bifall till denna reservation, men tror det försigtigaste och lämpligaste vara att yrka återremiss, hvarom jag får vördsamt hemställa.

Herr Pettersson, Carl: Sedan den föregående talaren så grundligt gendrifvit de skäl, lagutskottet anfört, kan jag fatta mig

*Angående
tillägg till
förordningen
om offentlighet
vid under-
domstolarna.*
(Forts.)

mycket kort. Jag ber att få till en början påpeka, att motionären innehar en folkskolelärarebefattning i Stockholm och bör känna det uppväxande släktet samt blifvit kallad till ledamot i tvångsuppfostringskommittén, på grund hvaraf han vunnit ytterligare erfarenhet i denna sak. Således får man redan med afseende på motionärens ställning fästa en viss vikt vid det förslag, han gjort.

Det gäller här en mycket viktig sak, den nemligen, huruvida tillträde skall lemnas den uppväxande ungdomen vid ransakningar i brottmål, vid allmän underrätt och polisdomstol. Jag tror, att, hvad förhållandena på landsbygden beträffar, frågan icke är så brännande, men hvad angår Stockholm och andra större städer, anser jag, att något bör göras för att förebygga, att ungdomen är närvarande vid dessa förhandlingar. Jag håller afven före, att motionären har rätt i, att hos barn och ungdom känslan af att beundra något är starkt framträdande, och detta gäller icke allenast det stora och ädla, utan denna känsla kan snedvridas till att den blir en beundran för det låga och usla, då det framträder på ett mera frappant sätt. En person, som inför rätta ljuger, bedrager och trotsar, förefaller riktigt storstyf och »stilig» för den del af ungdomen, som genom brist på tukt i hemmet kommit in »på det sluttande planet».

Utskottets första skäl är redan gendrifvet. Jag vill tillägga, att nog är det en skilnad att se ett skådespel och att läsa det-samma. Läsandet kan omöjligen göra samma intryck som seendet. Då utskottet hänvisar till den skada, tidningspressen åstadkommer genom sina referat af spännande domstolsförhandlingar, kan jag dock icke finna den skadan så stor som tillåtelsen att närvara vid de mången gång ruskiga dramerna inför rätta. Jag tror, att samhället borde uppfatta det som en pligt att söka afhålla ungdomen från att vara närvarande vid domstolsförhandlingar, så att icke den förvildning, hvaröfver klagas, måtte ytterligare stärkas genom att tillträde lemnas ungdomen till dessa förhandlingar.

Min mening är, kort sagdt, den, att samhället icke vidare håller någon uppfostringsanstalt för utveckling af de dåliga anlagen hos s. k. ligapojkar.

Jag hade visserligen tänkt att yrka bifall till reservationen, men eftersom den förste talaren begärt återremiss, så förenar jag mig i hans yrkande.

Herr Afzelius: För min del tror jag nog, att skadan icke varit synnerligen stor, om denna fråga icke blifvit väckt, ty jag antager med en föregående talare, att en dugtig domare hittills icke tvekat att från domsalen aflägsna en nyfiken och skandallysten ungdom, när mål förekommit, som icke lämpligen borde af denna ungdom åhöras. Och icke heller tror jag, att domaren riskerat något synnerligt med en sådan åtgärd. Men sedan frågan nu blifvit bragt på tal, sedan den frågan uppkastats: gifver lagen verkligen åt domaren en sådan rätt att utvisa ungdom, och sedan svaret härpå blifvit det, som i lagutskottets betänkande innefattas, då

gestaltar sig saken väsentligen annorlunda än förut. Man har då fränkänat domaren den magt, som han förut kunnat taga sig.

Det ligger väl i sakens natur, att det icke kan vara lämpligt, att ungdom skall ega tilltvinga sig rätt att närvara vid dylika förhandlingar inför domstol, och det synes mig därför att en sådan befogenhet, som motionären föreslagit, bör i lag gifvas domaren. Jag vill i detta afseende erinra, att i den tyska processlagen uttryckligen bestämmes, att domaren eger från förhandlingarna aflägsna »unerwachsene»; således är der icke uppställd någon viss åldersgräns, det talas icke om »minderårige» eller sådana, som ej fyllt 15 år, utan om »icke fullvuxne»; detta beror just derpå, att man icke vill hafva någon sådan fix åldersgräns, som skulle kunna grundlägga något slags rätt — t. ex. för den, som vore en månad öfver 15 år — att få vara inne och åhöra förhandlingarna. Af denna anledning kan jag icke heller ansluta mig till reservationen, utan förenar mig med dem, som framställt yrkande om återremiss.

Angående tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarna.
(Forts.)

Herr Hasselrot: I egenskap af ordförande i häradsrätt kan jag icke hafva något mot att få den rätt, som motionären velat gifva domstolarna, att, då sådant ansåges lämpligt, visa ut minderårige ur domsalen, men såsom ledamot i lagutskottet har jag kommit till ett annat resultat, hufvudsakligen emedan jag håller före, att med den föreslagna lagändringen föga eller intet skulle vinnas.

Här har blifvit sagdt, att motionären skulle hafva synnerlig erfarenhet i denna fråga därför, att han vore lärare i Stockholm och har kunnat öfvertyga sig om, att åhörandet af domstolsförhandlingar verkade synnerligen skadligt å den uppväxande ungdomen. Jag har dock af ledamöter i Stockholms rådstufvurätt fått den upplysningen, att det sällan skulle förekomma, att ungdom vore tillstädes vid ransakningar inför rådstufvurätten. Vid ransakningar å länsfängelserna — hvilka ransakningar jag fortfarande, i motsats mot herr Berg, tror utgöra flertalet — är icke tillfälle för ungdom att närvara. Det återstår egentligen förhandlingarna vid häradsrätterna på landet. I detta fall har jag samma erfarenhet som herr Berg, att särskildt om qvällarne under handläggning af såväl civila mål som brottmål en mängd ungdom samlas i tingssalen, men jag har aldrig erfarit någon svårighet att, när jag så funnit lämpligt, visa ut hela sällskapet. Dessa ungdomliga åhörare hålla sig aldrig tysta. Det står i författningen: »Hvar som rättegång afhöra vill, skall skicka sig tyst och anständigt. Gör någon annorlunda, må han från rummet afvisas». Och det behöfs således blott litet oljud eller prat för att visa ut dessa åhörare.

Genom en förständig tillämpning af den lag, som finnes, vinner man fullkomligt hvad som åsyftas med den af reservanterna föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t. Denna skrifvelse tyckes mig därför vara en alltför vidlyftig åtgärd för ett så litet resultat.

För öfrigt är jag öfvertygad om, att utskottet har fullkomligt rätt i, att den skada, som uppkommer genom åhörandet af domstolsförhandlingar, är minimal i jämförelse med den skada, som sker genom tidningspressens referat. Öfverallt i landet, der mål af något

Angående
tillägg till
förordningen
om offentlig-
het vid under-
domstolarna.
(Forts.)

remarkablare beskaffenhet förekomma, blifva dessa mål utförligt refererade, och ung och gammal läsa dessa referat; det finnes knappt en barnunge i Stockholm, som icke läser tidningarnas brottmålsreferat, och de ungas sinnen få mycket skadliga intryck af denna läsning. Men, säger herr Pettersson, de se åtminstone icke förhandlingarna. Jag vill då säga, att enligt min tanke det verkligen vore bättre, om de, som läsa om en brottsling, hade sett honom i sina bojor och, om han uppträdt trotsigt, fått höra honom tillrättavisas. Jag tror, att man får en helt annan uppfattning om brottet, i fall man får se brottslingen lida för sina gerningar, än om man blott läser om honom i tidningarna.

Slutligen vill jag tillägga, att under förhandlingarna i utskottet det visade sig, att flere ledamöter från Andra Kammaren icke ville vara med om att gifva domaren den diskretionära myndigheten i detta fall, utan höllo före, att dess utöfning borde ega rum först efter beslut af rätten. Det synes mig dock mycket olämpligt, om rätten skall för hvarje gång hålla öfverläggning, innan ett barn kan utvisas; detta blefve allt för besvärligt och bråkigt. Vill man ej öfverlemna denna myndighet åt domaren ensam, skall jag för min del bedja att helt och hållet få slippa rätten att utvisa de unga åhörarne.

Då något nämnvärdt icke står att vinna genom den af reservanterna föreslagna skrifvelsen, tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Leman: Det är nog sant, att liksom det i allmänhet icke finnes något godt, som icke har något ondt med sig, så har ock det myckna goda, som offentligheten vid domstolsförhandlingarna medfört, också haft sin skuggsida, och denna sida af saken har här framhållits af motionären. Nu har den senaste talaren velat förringa betydelsen af hvad motionären anført, och jag tviflar icke på, att ju denne talare med sin erfarenhet af domstolsförhandlingar ser saken på det vis, han angifvit. Men jag ber att få säga, att från Göteborg har man en annan erfarenhet. I de gröfre och allra gröfsta brottmålen äro rättssalarne kanske icke så öfversvämmade med ungdomliga åhörare, men när någon kollega, om jag må så säga, är med, när någon öfvermage eller minderårig begått brott, såsom stöld eller snatteri, då får man se annat, då nästan rymma de jemnåriga från skolorna till följd af intresset för målet, och det värsta af saken är, att, såsom både jag sjelf bevittnat och protokollen i många mål utvisa, det händt, när någon bekant och blifvit dömd till bestraffning, att, då han utförts ur rummet, jemnåriga sagt åt honom: hvad du var dum, som bekände, jag hörde på den och den, som inte bekände, och han kunde aldrig bli fast. Sådant lär man sig icke af referaten, de innehålla icke sådana detaljer, som dessa ungdomar kunna förstå att göra sig till godo.

I Tyskland har man ock, såsom herr Afzelius nämnt, gifvit bestämmelser i detta ämne. Man hade der funnit, att det gifves verkliga »kriminalstudenter», att barn särskildt följde med ransakingarna med minderåriga och lärde sig på det viset åtskilligt.

Den tyska litteraturen visar också, att man vid ransakningar med minderåriga funnit, att sådana lärt sig en del knep under åhörandet af ransakningar.

Jag tror därför, att den i ämnet gjorda framställningen icke är af så liten betydelse, som den siste talaren velat gifva den. För min del vill jag dock icke vara med om att bestämma någon viss åldersgräns; en sådan skulle vara svår att tillämpa, och jag gifver herr Afzelius rätt i, att man borde välja något sådant uttryck som »icke fullvuxne» för att beteckna dem, som kunna vägras tillträde till domstols förhandlingar. Och då våra domare i andra fall hafva så stor diskretionär magt, anser jag, att man utan tvekan kan gifva dem äfven den, hvarom här är fråga. Jag tror, att detta skulle vara till gagn, och jag får tillägga, att jag vet, att domarena i Göteborg, om man frågar, hvarför de ej visa ut minderåriga åhörare, säga sig ej hafva rättighet dertill.

Jag hemställer om återremiss af detta ärende.

Herr Unger: Jag skall bedja att få tillkännagifva, det jag i förekommande fall förfar på samma sätt som herr Berg, i det jag ur domsalen visar ut barn och ungdom, när mål förekomma, som äro för sedligheten och anständigheten stötande, men jag skiljer mig från honom derutinnan, att jag anser mig hafva stöd af lag, när jag så förfar. I 1881 års förordning heter det: »eller Rätten finner förekommande mål vara för anständigheten och sedligheten stötande, i hvilka händelser åhörarne skola på ordförandens tillsägelse afträda». Men deraf, att jag finner ett mål vara för ungdom i sedligt afseende stötande, följer ej, att jag behöfver visa ut hela tingsmenigheten. Sådana mål, som röra t. ex. barnuppfostringsbidrag eller barnamord, äro, efter min uppfattning, stötande för 13, 14, 15 års flickor, och jag visar ut dem, när sådana mål förekomma; gamla gummor eller gubbar deremot taga nog icke anstöt af sådana mål, de hafva hört dylika många gånger förut.

Jag anser således, att domaren, enligt gällande lag, har rätt att utvisa sådana åhörare, för hvilka ett mål kan anses stötande i sedligt afseende, men låta de öfriga stanna kvar.

Härtill kommer, att domaren har att sörja för ordningens upprätthållande, och då för många åhörare inkommit, visas väl i allmänhet minderåriga ut först, därför att de icke hafva något särskildt ärende vid domstolen.

Vill man hafva ett bestämdt stadgande om domarens befogenhet i detta fall, kan det ju icke skada, ehuru väl det torde blifva svårt att uppdraga en viss åldersgräns, i synnerhet som en sådan gräns skulle gifva dem, som vore öfver densamma, ovilkorlig rätt att närvara. Jag tycker emellertid, att man har redt sig bra med de nuvarande bestämmelserna, och jag har icke hört, att någon domare blifvit aktionerad för att han skulle förfarit orätt genom att utvisa ungdom. I en så obetydlig fråga som denna vill jag icke heller gerna vara med om en återremiss, utan yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Angående tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarna.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare derpå att utlåtandet skulle visas åter till utskottet; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet de under sammanträdet aflemnade kongl. propositionerna.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades grefve *Piper* under tre veckor från morgondagen.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kam-maren åtskildes kl. 2.³⁷ e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.